PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto V - Cena 15 lir - 10 jugolir - 2.50 din | TRST torek 17. maja 1949 | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | Štev. 116 (1206)

Čitatelji!

PRECITAJTE ŽIVLJENJEPIS NAŠEGA KANDIDATA TOVARIŠA UKMARJA IN PRIMERJAJTE GA Z VIDALIJEVSKIM ZMERJANJEM NAŠIH NAJDOSLEDNEJŠIH BORCEV ZA SVOBODO!

«Comitato di intesa elettorale»

Javljajo s predsedstva cone: Na sestanku, sklicanem na pobudo predsednika cone je bila sklenjena ustanovitev «ODBORA ZA VOLIVNI SPORAZUM» «Comitato d'intesa elettorale» v skladu z obvestilom VU št. 1040 od 27. aprila t. l. («Pravila za volivno kampanjo»). Besedilo ustanovne listine odbora se glasi: «1. V Trstu je za dobo trajanja volivne kampanje ustanovljen «Comitato di intesa eletorale», h kateremu so pristopili delegati vseh 12 list za izvolitev tržaškega občinskega sveta. — 2. Za stalnega tajnika odbora je bil odrejen dr. Tullio Bonifacio, funkcionar predsedstva cone. — 3. Sedež odbora je odrejen pri predsedstvu cone».

Med temi 12 predstavniki kandidatnih list se nahaja v omenjenem odboru tudi predstavnik naše Slovansko-italijanske ljudske fronte, ker vodstvo Ljudske fronte smatra, da ima ta odbor nalogo koordinirati zgolj tehnična vprašanja predvolivne kampanje, kar naj vpliva, da se bodo tako predvolivna kampanja kakor tudi volitve same vršile čim bolj demokratično in brez policijskih omejitev.

Pri tem pa smatramo za potrebno, do jasno pocemo in pravilno ocenimo, za kaj prav za prav gre pri omenjeni pobudi demokristjanskega predsednika cone prof. Palutana, ki je dal odboru že z nasiovom samim širši okvir kot bi ga imelo «ad hoc» ustanovljeno telo. Že iz tega dejstva izhaja, da bi od tukajšnjih imperialističnih predstavnikov postavljeni funkcionarji cone hoteli ustvariti videz, da se predvolivna kampanja kakor tudi same volitve vršijo na demokratičen način, češ saj v «COMITATO D'INTESA ELETTORALE» tako lepo in prijateljsko sodelujejo vse tržaške politične skupine in stranke. Po vsem se zdi namreč, da bi hoteli tudi na ta način pobudniki odbora legalizirati vsaj tiste protidemokratične in protiljudske ukrepe, ki so jih za pričujoče volitve izdali imperialistični predstavniki ob navdušenem pristanku conskih funkcionarjev postavljenih iz vrst italijanskih reakcionarnih nacionalističnih strank.

Našim čitateljem so ti protidemokratični ukrepi dobro znani in glavna njihova karakteristika je, da so bili sestavljeni brez kakršnega koli sodelovanja prav ich istih tržaških političnih skupin in strank, katere je demokristjanski «prefekt» Palutan sedaj sklical v «COMITATO DI INTESA», čeprav so demokratične organizacije nestetokrat odločno zahtevale naj se vsi ukazi vojaške uprave, ki se tičejo volitev izdelajo ob sodelovanju vseh tukajšnjih političnih strank. VU je tedaj odgovorila na zelo osoren način prav na vprašanje našega dnevnika, ki ga je o tem postavil na tiskovni konferenci pri VU: «Ne. ZAVEZNIŠKA VOJAŠKA UPRAVA JE ZMOŽNA SESTAVLJATI SVOJE ZAKONE SAMA».

In prav zato, ker je VU «sestavila» tudi svoje volivne ukaze «sama», se ni danes, štiri leta po zmagi nad fašizmom in nacizmom slovenski jezik v Trstu še vedno ne priznava kot uradni jezik; prav zaradi tega še vedno nimamo nikakršnega jamstva, da se bo štetje glasovnic na junijskih volitvah vršilo pravično in objektivno, ker še vedno ni določeno ali bodo predstavniki kandidatnih list pri štetju lahko sodelovali in zapisnike o štetju podpisali, temveč še vedno velja določba, da omenjeni predstavniki prisostvujejo lahko samo sejam centralne volivne komisije, ki bo imela opravka z že preštetimi glasovnicami na posameznih voliščih. Prav zaradi tega je še vedno v veljavi določba ukaza VU št. 345, ki daje desetisočem esulov volivno pravico, medtem ko z zaslužnega in doslednega protifašističnega borca kot je n. pr. tovariš Stoka enostavno brišejo kandidatne liste, čeprav je domačin, pod jalovo pretvezo, da je dobil «rezidenco» šele pred enim mesecem! Prav zaradi tega, ker je VU znala «SESTAVITI VOLIVNE ZAKONE SAMA» je svoboda zborovanja v pričujoči predvolivni kampanji tako «popolna», da se mora zanje prositi policijo tri in pet dni prej, namesto da bi zadostovalo le javiti kraj in čas zborovanja. In končno prav zaradi omenjenega odločnega «ne» vojaške uprave je število razmerje članov in namestnikov volivnih komisij tako omalovažujoče in ponižujoče za Slovence in znaša 51 Italijanov proti 3 Slovencem!

Sedaj pa kaže, da bi demokristjansko prefektovo pobudo hoteli vse te protidemokratične ukrepe in krivice storjene vsemu demokratičnem ljudstvu Trsta, a slovenskemu življu še posebej, z omenjenim «COMITATO DI INTESA» na nekakšen način legalizirati in po ovinkih izvleči pristanek nanje predstavnikov vseh političnih organizacij cone A.

Jasno je, da na to ne moremo in ne smemo pristati, kajti naša dolžnost je prav v tem, da vse protiljudske ukrepe pred domačo in svetovno javnostjo razkrinkujemo. Zaradi tega poudarjamo, da se bomo z delom omenjenega «ODBORA» strinjali le v kolikor bo njegova funkcija v koordinaciji zgolj tehnične strani predvolivne kampanje in volitev samih in v kolikor bo «ODBOR» lahko storil za odpravo vseh omenjenih krivic obeh volivnih ukazov vojaške uprave. In s tem zmanjšal možnost falsificiranja resnične volje tržaškega ljudstva.

Nikakor pa ne moremo pristati na sodelovanje v takšnem odboru, ki bi hotel vse omenjene krivice pred svetovno javnostjo zakrinkati in legalizirati!

Gromiko prispel v Pariz

PARIZ, 16. — Vodja sovjetske delegacije pri OZN Gromiko je iz New Yorka prispel danes z letalom v Pariz. Novinarjem ni hotel ničesar izjaviti, dejal je samo, da bo odpotoval v Moskvo jutri ali pojutrišnjem. Ob odhodu iz New Yorka je Gromiko izjavil, da se ne bo udeležil konference štirih zunanjih ministrov.

KANDIDATNE LISTE SLOV.-ITAL. LJUDSKE FRONTE za občinske volitve dne 19. junija 1949

Občina DOLINA

1. KRALJIC KAREL, kmet, Boljunec 160.
2. STRAJN IVAN, kmet, Dolina 18.
3. KOMAR LJUBOMIR, delavec, Ricmanje 4.
4. BAZEC ANTON, šofer, Boršt 130.
5. BOLČIČ JOSIP, kmet, Boljunec 12.
6. SANCIN JOZEF, delavec, Dolina 95.
7. RACMAN JOZEF, kmet, Gročana 33.
8. ČUK JOZEF, delavec, Dolina 209.
9. KOCIJAN roj. ZERJAL ANA, babica, Boljunec 218.
10. KURET SILVESTER, delavec, Ricmanje 19.
11. HRVAT URH, zidar, Boršt 41.
12. FIDEL IVAN, kmet, Gročana 38.
13. SAMEC ROZA, učiteljica, Dolina 17.
14. ZOBEC JOZEF, delavec, Domjo 68.
15. PRASELJ JOZEF, soboslikar, Dolina 122.
16. PETAROS STANISLAV, delavec, Boršt 79.
17. PRASELJ MARIO, zidar, Dolina 135.
18. SLAVEC IVAN, delavec, Dolina 121.
19. SANCIN MARIO, mizar, Boljunec 65.
20. PREGARC MARIO, delavec, Ricmanje 3.

Občina REPENTABOR

1. PURIC JOSIP, kamnosek, Veliki Repen 70.
2. BIZJAK JOSIP, kmet, Col 10.
3. KUTIN IVAN, gostilničar, Fernetiči 3.
4. PURIC IVAN, kmet, Veliki Repen 15.
5. GUSTIN LUDVIK, delavec, Col 8.
6. SKABAR SILVESTER, delavec, Veliki Repen 20.
7. GUSTIN MAKS, kmet, Col 9.
8. LAZAR JOSIP, kmet, Veliki Repen 16.
9. FURLAN ALOJZ, gostilničar, Col 15.
10. PURIC ANTON, kamnosek, Veliki Repen 66.
11. HROVATIC RUDOLF, delavec, Col 31.
12. BRANA vd. SKABAR MARIJA, delavka, Veliki Repen.
13. SKAMPERLE JOSIP, čevljar, Col 24.
14. GUSTIN JOZE, kmet, Veliki Repen.
15. SKABAR ANTON, kamnosek, Veliki Repen 32.

Danes ob 13.20 bo govoril

tov. LAURENTI

na tržaškem radiu l. za

SLOVANSKO-ITALIJANSKO LJUDSKO FRONTO

Poslušajte ga!

Oggi alle ore 13.20 per il

FRONTE POPOLARE ITALO-SLAVO

da Radio Trieste l. parlerà il

comp. LAURENTI

Ascoltatelo!

Poraz ameriškega bloka glede španskega vprašanja

Glavna skupščina OZN je odbila resolucijo južnoameriških držav, ki so zahtevale razveljavljenje resolucije iz leta 1946 - Ostri govori jugoslovanskega, poljskega in češkoslovaškega delegata

FLUSHING MEADOWS, 16. — Danes se je v glavni skupščini začelo razpravljanje o španskem vprašanju. Predmet diskusije je bilo priporočilo političnega odbora, naj se članicam OZN da prosta roka glede diplomatičnih odnosov s Francovo Španijo. Kakor je znano, so tozadevno resolucijo predložile Braziliją in Peru, ki so pred skupščino na vse načine skušale doseči, da bi dosegle potrebno dvotretjinsko večino.

Predstavniki Poljske in ČSR so ostro nastopili proti španskemu fašizmu. Poljski delegat Kac Suhy je poudaril, da je Franco med zadnjo vojno pomagal Nemčiji in Italiji in ponudil pomorską oporišča državam osi. Pripomnil je, da je pravi namen sedanje kampanje v prid Franca dejstvo, da so ZDA ustanovile v Španiji vojaška oporišča. Obtožil je ameriško delegacijo, da skuša zbrati glasove v prid resolucije držav Latinske Amerike. Češki delegat Hovdek je pozval delegate, ki so se v političnem odboru vzdržali glasovanja, naj sedaj glasujejo proti.

Angleški delegat Mac Neil je zatrjeval, da Velika Britanija nasprotuje «nedemokratičnemu, neliberalnemu in nepredstavniškemu Francovemu režimu» te je zanikal, da bi Velika Britanija dobavila Francu letala na reakcijski pogon.

Jugoslovanski delegat Popović je poudaril, da mora OZN pomagati španskemu ljudstvu v njegovi borbi proti fašizmu in dejal, da bi bilo glasovanje za resolucijo južnoameriških držav hudo razočaranje za špansko ljudstvo. Izjavil je dalje, da kljub zanikanju ameriških predstavnikov obstajajo konkretni dokazi o vojaškem zavezništvu med ZDA in Španijo.

Argentinski delegat je zatrjeval, da je resolucija iz leta 1946 protizakonita in da bo glasoval za resolucijo južnoameriških držav. Ameriški delegat je izjavil, da se bo vzdržal glasovanja, ker da se politika ZDA ni menjala. Zanikal je tudi, da bi ZDA sklenile vojaško zavezništvo s Španijo.

Končno je bila resolucija južnoameriških držav odbita.

Surova kršitev mednarodnega prava

Nasilje britanske policije

ki na tuji ladji aretira političnega begunca

Množica priredila demonstracije proti ameriškim metodam angleških oblasti - Protest poljskega poslanika pri Bevinu -

LONDON, 16. Poljsko poslaništvo v Londonu je danes izdalo obširnejše poročilo, iz katerega so razvidne skoraj piratske metode nastopanja proti poljski ladji «Batory», na kateri se je vozil nemški antifašist Gerhard Eisler in ki se je ustavila pred pristaniščem Southamptonom.

Na ladjo je prišla policija, ki je kapitanu ladje, častnikom in predstavniku poljske vlade odvzela prostost gibanja in je kapitanu onemogočila, da bi izvedel ukaz, ki ga je prejel od poljske vlade, da namreč zapusti angleške teritorialne vode, ne da bi izročil Eislerja.

Kapitan «Batoryja» se je upiral, da bi izročil Eislerja na zaporno povelje oblasti iz Southamptona. Tedaj je predstavnik ameriške vlade, ki je tudi prišel s policijo na ladjo, prečital brzojavko državnega tajništva, v kateri to grozi, da bo «Batory» zajet, če se še povrne v ameriške vode. Poljaki se zaradi te grožnje niso uklonili in so sploh protestirali proti nameravani aretaciji Eislerja, ki je imel vizum za vstop v Poljsko.

Policistov, ki so prišli na ladjo, je bilo kakih 40. Kapitan in ostali so storili vse, kar je bilo v njihovih močeh, da bi preprečili aretacijo Eislerja. Toda policija se je dejansko polastila oblasti na ladji in Eislerja na silo zvlekla z ladje. Inspektor policije je kapitanu celo dejal, da bi v primeru, da bi posadka intervenirala, takoj poklical ojačenje.

Ko so Eislerja odvedli iz Southamptona proti Londonu, se je zbrala velika množica, ki je vzklikala: «Dol z atlantskim paktom!», Eislerju pa je želela dobro srečo. In ko so ga danes popoldne privedli v London, so ga zopet pričakovale množice demontrantov s transparenti, na katerih so bili napisi «Tukaj nočemo ameriških metod», «Osvobodite protifašista Eislerja».

Danes popoldne je britanski notranji minister Chuter Ede izjavil v poslanski zbornici, da so ZDA zahtevale aretacijo Eislerja, češ da je obtožen krive prisege, kar da je zločin, ki opravičuje izročitev. Tedaj je posegel v debato komunistični poslanec Gallacher, ki je dejal: «Tragično je videti ministra, ki se smatra za socialista, odgovornega za tako sramoten primer, ko gre za protifašističnega begunca. Mar res ni meja, do katerih se ta dražva ponižuje na ukaz Amerike?» Pri tej izjavi je komunistični poslanec dobil opomin. Na vprašanje poslancev Platta Millsa ter Zilliacusa je notranji minister odgovoril, da bo o izročitvi sklepalo sodišče.

Poljski poslanik v Londonu Michalovski je imel danes popoldne razgovor z Bevinom, pri katerem je protestiral zaradi aretacije Eislerja zatrjujoč, da pomeni ta aretacija kršitev pravic poljske zastave, kakor tudi pravic Eislerja, ki je iskal zatočišča na poljskem parniku. Dejal je nadalje, da predstavlja dejstvo, da je policija stopila na parnik v spremstvu ameriških oblasti, ne da bi prej prosila za dovoljenje poljskega konzula ali poveljnika ladje, kršitev mednarodnega prava.

Glede ameriške zahteve za izročitev je Eislerjev ni in nikoli ni bil zatrdil, da Eisler ni in nikoli ni bil ameriški državljan; tudi ameriški komunistični patiji nikoli ni pripadal. Eisler je imel samo namen prekoračiti ZDA, da bi šel v Mehiko, kjer mu je predsednik republike dal pribežališče. Toda od svojega prihoda v ZDA in skozi vso vojno je bil ves čas v zaporu ali pa na svobodi proti kavciji. Ameriške oblasti mu niso nikoli dovolile, da bi nadaljeval svojo pot v Mehiko in ne da bi se po vojni vrnil v Nemčijo. O zahtevi ZDA po izročitvi bo razpravljalo britansko sodišče 24. maja.

Nove demonstracije v Tripolitaniji

TRIPOLIS, 16. — Tudi v soboto in v nedeljo so se nadaljevale demonstracije domačega prebivalstva proti kompromisu Bevin-Sforza o razdelitvi bivših italijanskih kolonij. Britanska policija je streljala proti demonstrantom. Iz Londona javljajo, da je bilo zadnje dni ranjenih 35 Arabcev, 5 tripolitanskih policijskih agentov in 1 britanski. En Arabec je bil ubit. V Tripolisu so proglasili izjemno stanje in policijsko uro. V nedeljo so se demonstracije ponovile in policija je nastopila proti demonstrantom s solzilnimi bombami.

Zmaga levice na kongresu socialistov Italije

RIM, 16. — Kongres socialistične stranke je včeraj zaključil svoje delo. Pri glasovanju je resolucija levice dobila 220.600 glasov, centrum 168.525, desnica pa 41.133. Resolucija levice je dobila torej 51,20% glasov, centrum 39,10%, desnica pa 9.55%.

Izvolili so nato vodstvo. Predložena je bila ena sama lista, ki je bila sprejeta z 215.936 glasovi. Izvoljeni so bili: Basso, Nenni, Bottai, Buschi, Cacciatore, Caporazo, Conti Corona Giua, Lizzadri, Luzzato, Malaguggini, De Martino Matteucci, Mazzali, Morandi, Pertini, Sansone Targetti, Toni, Trebbi.

Izvolili so nato centralni komite, v katerega je bilo soglasno izvoljenih 41 predstavnikov levice, 31 predstavnikov centruma, 8 mest pa je ostalo praznih, ki na podlagi sorazmerja pripadajo desnici, ki ni predložila nobene liste.

Čez 97% za Domovinsko fronto pri volitvah v Bolgariji

SOFIJA, 16. — Pri včerajšnjih volitvah v ljudske odbore je dosegla Domovinska fronta popoln uspeh. Dokončni uradni rezultati volitev so: vpisanih volivcev 4 milijone 977.089; volilo je 4.629.149; za Domovinsko fronto je volilo 4 milijone 251.208; neizpolnjenih ali neveljavnih glasovnic je bilo 377 tisoč 945. V Sofiji je bilo vpisanih volivcev 352.641; volilo je 334.646 ali 94.90%; za Domovinsko fronto 323,717 ali 97.20% oddanih glasov; belih ali neveljavnih glasovnic je bilo 11.760.

Madžarska ljudska fronta je dosegla sijajno zmago

BUDIMPEŠTA, 16. — Uradno poročilo o volitvah, izdano danes popoldne, pozdravlja sijajno in popolno zmago ljudske fronte. Poročilo poudarja, da so volili tudi duhovniki vseh cerkva in še zlasti katoliški redovniki in tudi škofje. Ob 18 je notranji minister objavil rezultate, ki se nanašajo na približno 70 odstotkov preštetih glasov, oddanih pri včerajšnjih volitvah. Za ljudsko fronto je glasovalo 3,825.332, proti pa 115.466; neveljavnih glasovnic je bilo 57 tisoč 410.

Poznejše poročilo notranjega ministrstva pa navaja sledeče rezultate: za ljudsko fronto: 5.656.000, proti 453.982, neveljavnih glasovnic je bilo 79.255.

Boji pred Šanghajem

Kitajska demokratična vojska čedalje tesneje obkroža „Biser vzhoda" - Iz Hankova so se nacionalisti umaknili brez boja

ŠANGHAJ, 16.-Obroč okrog Šanghaja se čedalje bolj sklepa. Ze včerajšnja poročila govore, da so se nacionalistične čete umaknile iz Nancianga, ki je 12 km zapadno od mesta. Po dobro znani formuli iz vojnih poročil javljajo, da so se branilci umaknili že celo na samo cije ter gasilci. Vest o izpraznjenju «po določenih načrtih za utrditev položajev».

Zdi se pa, da ta «utrditev položajev» ni nič kaj prepričljiva za britanske državljane v Šangaju, ki so se pričeli seliti iz mesta z letali. Britanska RAF je namreč stavila na razpolago pet velikih «Sunderlandov» za prevoz Britancev iz Šangaja v Hongkong. Tisti, ki so se poslužili tega sredstva, so smeli nesti s seboj samo 10 kg prtljage. Po nekih poročilih pa se je baje le 5% britanskih državljanov izselilo, medtem ko nameravajo drugi ostati v Šangaju. Eden izmed britanskih pilotov je izjavil po svojem povratku, da je eno izmed šangajskih letališč že v rokah kitajske demokratične vojske.

Za mesto Hankov ni bilo bojev. Čete generala Linpiaoja so namreč dopustile, da se nacionalisti mirno umaknejo. Ta čas so pa čakale pred mestom. Danes ob 17 (po tukajšnjem času) pa so čete ljudske vojske vkorakale v mesto.

Predsednik kitajske zveze dela je govoril po radiu ter dejal, da gospodarska politika nove kitajske demokracije stremi za tem, da zaščiti delavce pred zatiranjem po kapitalizmu. Vsekakor pa v sedanji fazi kapitalizma še ni mogoče zatreti, je dejal predsednik Lilisan, in edino sredstvo za razvoj industrije je v tem, da vzpodbujamo nele k državnim investicijam temveč tudi k privatnim. Naloga komunistične partije je, da pospeši komunizem, toda ker je Kitajska še preveč zaostala v gospodarstvu — saj znaša industrija le 10 odst. državnega gospodarstva — bo treba še dolgo časa, preden bo dokončno uveden komunizem».

NAŠI KANDIDATI — I NOSTRI CANDIDATI

FPILF

Ukmar Anton

Rojen v Trstu leta 1901, delavec, Slovenec.

Sodeluje v delavskem gibanju od leta 1918. Clan Komunistične partije Italije od leta 1926. V ilegalnem delu od leta 1927; zaradi svoje protifašistične aktivnosti v konspiraciji večkrat aretiran. Funkcionar KP Italije.

Leta 1932 ga je KP Italije poslala v Sovjetsko zvezo na studij.

Od leta 1936 do 1939 dobrovoljec v Španiji, oficir v internacionalnih brigadah.

Leta 1939 poslan od partije v Abesinijo, kjer se je boril na strani upornikov proti italijanskemu imperializmu.

Leta 1941 aretiran v Franciji; leta 1943 pobegnil iz francoskih fašističnih zaporov. Od leta 1943 organizator in borec v vrstah francoskih partizanov.

Po padcu fašizma ga je KP Italije poklicala v Italijo, kjer je imel v Liguriji kot partizanski borec sledeče funkcije:

1. Komandant brigade «Garibaldi»;
2. komandant pokrajine Ligurije;
3. komandant VI. operativne cone;

4. po osvoboditvi vojaški komandant mesta in pokrajine Genove;
5. častni meščan Genove, odlikovan zaradi svoje partizanske aktivnosti.

V Trst se je vrnil leta 1945. Sedanje funkcije:

a) Clan izvršilnega komiteja KP JK od ustanovitve; b) Clan pokrajinskega odbora SIAU; c) clan glavnega odbora Osvobodilne fronte; č) predsednik Partizanske zveze od ustanovitve.

* * *

Nato a Trieste il 1901, operaio, sloveno.

Nel movimento operaio dal 1918. Membro del Partito Comunista Italiano dal 1926. Lavoro illegale dal 1927, parecchie volte arrestato per la sua attività antifascista (lavoro cospirativo). Funzionario del I-CI.

Nel 1932 inviato dal PCI in Russia a studiare.

Dal 1936 al 1939 volontario in Spagna, ufficiale delle Brigate internazionali.

Nel 1939 inviato dal Partito in Abissinia, combattente al fianco degli insorti contro l'imperialismo italiano.

Nel 1941 arrestato in Francia, nel 1943 evaso dalle carceri fasciste in Francia. Dal 1943 organizzatore e combattente nelle file partigiane francesi.

Dopo la caduta del fascismo richiamato dal PCI in Italia. Lavoro partigiano in Liguria:

1) Comandante della Brigata «Garibaldi».

2) Comandante Regionale della Liguria.

3) Comandante della VI Zona operativa.

4) Dopo la liberazione, Comandante militare della città e provincia di Genova.

5) Cittadino onorario di Genova e decorato per la sua attività partigiana.

Ritornato a Trieste nel 1945. — Cariche:

a) Membro del Comitato Esecutivo del PC RG dalla sua fondazione.

b) Membro del Comitato Regionale dell'UAIS.

c) Membro del Comitato Centrale OF.

d) Presidente dell'Associazione Partigiani dalla fondazione.

Luxa Giordano

Rojen v Trstu 6. maja 1912; elektrovarilec, Italijan. Za časa ilegalne organiziran v Delavski enotnosti. Sodeloval pri vstaji kot komisar bataljona v Tvornici strojev pri Sv. Andreju. Sindikalni voditelj v isti tvornici, član glavnega odbora Enotnih sindikatov. Leta 1948 aretiran, nato 60 dni v zaporu zaradi sindikalnega delovanja.

Letos ponovno aretiran pod jalovo pretvezo «sequestro di persona». Sodna razprava proti njemu in proti z njim soobtoženim tovarišem vse je začela prav včeraj v svrho blatenja osvobodilne in protifašistične borbe. O razpravi čitajte poročilo na drugi strani našega dnevnika.

Nato a Trieste 6-5-1912; saldatore elettrico; italiano.

Organizzato nell'«Unità Operaia» durante l'illegalità. Prese parte all'insurrezione in qualità di commissario del battaglione della FMSA. Dirigente sindacale nella FMSA, membro del Comitato Centrale dei S. U. Arrestato nel 1948, fece 60 giorni di carcere per attività sindacale. Attualmente si trova in carcere, accusato di sequestro di persona avvenuto nella liberazione, accuse aventi lo scopo di infrangere la lotta di liberazione ed antifascista.

Quest'anno arrestato nuovamente sotto il pretesto di «sequestro di persona». Il processo contro di lui ed i suoi compagni coimputati è cominciato proprio ieri, per denigrare la lotta di liberazione ed antifascista. Sul processo leggete la relazione in seconda pagina del nostro giornale.

Kalin Ladislav

Rojen v Trstu 5. julija 1911; delavec, Slovenec. V ilegali organiziran v OF in v Delavski enotnosti v Tvornici strojev pri Sv. Andreju. Sodeloval pri vstaji, aktiven na terenu; privržen demokratičnemu gibanju.

Nato a Trieste 5.7.1911; operaio; sloveno. Nell'illegalità organizzato nell'OF e nell'U.O. in F.M.S.A.. Partecipò all'insurrezione. Attivo sul terreno; e' attaccato al movimento democratico.

Vitri Andrea - Peter

Rojen v Tržiču; delavec, Italijan. V antifašistično gibanje je vstopil leta 1937, potem ko je z njim sodeloval že več let. Bil je med prvimi člani Osvobodilne fronte in doprinesel veliko pomoč partizanskemu gibanju. Bil je eden izmed voditeljev Osvobodilne fronte v Trstu. Ženo je izgubil v koncentracijskih taboriščih v Nemčiji. Znan po svoji intenzivni in dosledni protifašistični aktivnosti pred osvoboditvijo in po njej.

Nato a Monfalcone, operaio, italiano. Entrò nel movimento antifascista nel 1937 dopo aver collaborato per vari anni. Fu uno dei primi organizzati all'OF e portava un valido aiuto al movimento partigiano. Fu uno degli animatori dell'OF in città. Perse la moglie nei campi di concentramento in Germania. Conosciuto per la sua attività intensa e conseguente di antifascista prima e dopo la liberazione. Membro del C.C. del P.C. T.L.T.

Kapun Nada

Rojena na Opčinah; uradnica, Slovenka. Clanica Osvobodilne fronte od leta 1943. Kot članica Antifašistične mladine povezana z IX. korpusom. Po osvoboditvi je bila izvoljena za tajnico narodno osvobodilnega odbora na Opčinah. Deluje v vseh antifašističnih organizacijah Opčin, kjer je priljubljena in cenjena.

Nata a Opčine; impiegata, Slovena. Membra dell'OF dal 1943. Organizzata nella gioventù antifascista, aveva diretti contatti di collaborazione con il IX. Korpus. Dopo la liberazione venne eletta segretaria del Comitato di Liberazione di Opčine. Attiva in tutte le organizzazioni antifasciste del luogo fra le quali è stimata ed apprezzata.

Ščuka Albert

Rojen v Trstu; delavec, Slovenec. Clan socialistične mladine od leta 1919. Za časa fašizma ostal dosledno zvest svojim idealom. Sodeloval pri vstaji v Trstu kot član bataljona v Barkovljah.

* * *

Nato a Trieste, operaio, sloveno. Organizzato nella gioventù socialista nel 1919. Durante il fascismo mantenne la sua idea conseguente. Partecipò all'insurrezione di Trieste, organizzato nel battaglione di Barcola.

Grilanc Alojz

Rojen v Trstu; kmet, Slovenec. Že za časa fašizma sodeloval z antifašisti na Proseku. Clan Osvobodilne fronte od leta 1941. Narodno osvobodilni borbi je posvetil vse svoje sile. Po osvoboditvi član narodno osvobodilnega sveta na Proseku. Aktiven član prosvetnega društva «Ivan Vojko» in aktiven član v vseh demokratičnih organizacijah.

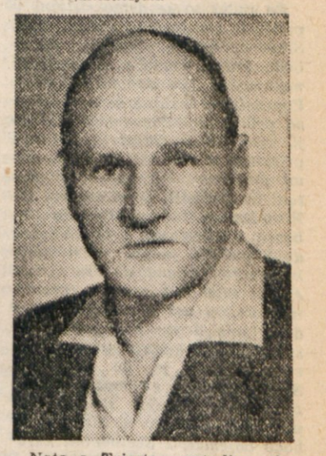

Nato a Trieste, contadino, sloveno. Già durante il fascismo collaborava nelle file degli antifascisti a Prosecco. Membro dell'OF dal 1941. Ha contribuito nella lotta di liberazione con tutte le forze. Dopo la liberazione, membro del Consiglio di Liberazione di Prosecco. Membro attivo nel Circolo di Cultura «Ivan Vojko» e attivo in tutte le organizzazioni democratiche.

S kongresa invalidov JA v Ljubljani

Prej borci za osvoboditev zdaj borci za socializem

V FLRJ je 300.000 invalidov, ki izpodbijajo vsako kleveto o borbi jugoslov. narodov

LJUBLJANA, 16. — V dvorani Slovenske filharmonije v Ljubljani je bil v nedeljo kongres tistih, ki so za osvoboditev domovine žrtvovali del svojega zdravja — kongres invalidov Slovenije. Našli so se stari borbeni tovariši. Prekmurec se je pozdravljal s Primorcem, Štajerec z Dolenjcem in tudi obe področji Tržaškega ozemlja sta bili zastopani. V imenu tržaških invalidov je govoril tov. SERGEJ PECAR iz Lonjerja, katerega govor bomo jutri objavili. Častno predsedstvo je tvoril centralni komitet KPJ in člani politbiroja centralnega komiteja KP Slovenije, kar dokazuje, koliko važnost in pomembnost pa tudi skrb pripisuje ljudska oblast tej organizaciji.

Kongres je imel silno resno obeležje. Poznalo se mu je, da zborujejo na njem ljudje, ki so šli skozi ogenj življenjskih preizkušenj, se v njem prekalili v borce, ki jim noben vihar, pa naj se dvigne od koder koli, ne bo mogel izpodnesti tal. To je bilo začrtano na odločnih mladih čelih, govorile so to oči starih borcev in bork, preprosta vipavska kmetica, zdaj članica obdelovalne zadruge v Gornji Branici, pa je to izrazila takole: «Tri sinove sem dala v borbi in zeta. Ne morem dovoliti, da bi kdo pljuval na njihove grobove.»

Tovariš Tito, ki je v najtežjih dneh pete ofenzive reševal v Bosni štiri tisoč ranjencev in za katerega je bil najsrečnejši trenutek v vsej borbi prav tisti, ko je zvedel, da je zadnji izmed štiri tisoč ranjencev na varnem, je rekel, da invalidsko vprašanje ne sme in ne more biti vprašanje. Invalidi morajo vedeti, da so koristni člani človeške družbe in zavedati se morajo, da so koristni jugoslovanski stvarnosti, v kateri se gradi nekaj velikega, kar preobrazuje tudi njih same. Ves ustroj invalidske organizacije oklepa to vsebino in se trudi, da bi slehernemu invalidu docela izbrisal občutek manjvrednosti ter mu pripomogel k radosti, ki je v življenju največja — k radosti, ki jo daje delo in do kraja izpolnjena dolžnost. V tem je njegovo bistvo, na katerega je v temeljih rešilo in dalo zvezi socialnoekonomski karakter.

Stara Jugoslavija se je vsa leta ukvarjala z invalidskim vprašanjem in še potem, ko je morala na protest, ki so ga invalidi vložili pri Društvu narodov, sprejeti invalidski zakon, je to vprašanje ostalo še vedno nerešeno, ker je bila njegova rešitev nepravilna in nepoštena. General je prejemal n. pr. za isto hibo 18.000 dinarjev letno, medtem ko je prejemal navadni borec 4000. Te krivice, storjene invalidom iz prejšnje vojne, je nova Jugoslavija popravila s tem, da so bili sprejeti v invalidsko zvezo, ki je enotna za vse invalide iz te in prejšnje vojne. Do 1951. leta se bo ekonomsko popolnoma osamosvojila, invalidska podjetja bodo tako narastla, da bodo krila vse stroške za invalidnine in vzdrževanje izobraževalnih in strokovnih tečajev. Do sedaj ima zveza že 92 lastnih podjetij. Njihovi izdelki so bili tudi ob kongresu razstavljeni v Pasaži. Tam si videl biserne gumbe, izdelane iz školjk, krasne usnjene torbice in ročne kovčege, volneno blago in pohištvo. Tudi eden izmed stvarnih dokazov, da se v Jugoslaviji gradi socializem in da je Jugoslavija dala tudi invalidom vse možnosti, da bi okusili slast njegove graditve.

Isto kot se dogaja v Sloveniji, se dogaja tudi v drugih federalnih republikah. Zanimive številke sta navedla delegata iz Srbije in Bosne. V Srbiji je postalo pismenih v povojni dobi 770 invalidov, v Bosni pa 5901. Vsi so danes vključeni v delovni proces in se udejstvujejo največ v obdelovalnih zadrugah. V vsej Jugoslaviji je okoli 300.000 invalidov in njihovih družin, med temi 100.000 osebnih invalidov. S tako visoko šilvko se ne more ponašati nobena druga država iz preprostega razloga, ker ni 1941. leta prisluhnila do kraja Stalinovemu pozivu. Ta visoka številka pa hkrati tudi izpodbija vse klevete o borbi jugoslovanskih narodov, kajti mimo in preko nje pač ne more in ne bo mogel nihče. S svojim doprinosom za izgradnjo socializma jih invalidi — borci dnevno brišejo. Samo v Ljubljani — mestu je med invalidi 70 nosilcev zlatih značk za prostovoljno delo. Besede tov. Tita, da nihče ne da domovini dovolj, dokler je zmožen dela, se pretvarjajo tudi v njihovih rokah v stvarnost.

SAMSA

TRŽAŠKI DNEVNIK

Nov proces proti borcem za svobodo

Na zatožni klopi so člani bataljona iz Tovarne strojev - Odvetnik Giannini uvaja v sodni dvorani politične argumente „Voce libera" in sorodnih glasil - Italijanski borci za svobodo, ki so delovali po navodilih IX. korpus, so „renegati"

Kot že napovedano, se je včeraj začel pred okrožnim sodiščem eden izmed neštetih procesov proti borcem za svobodo .Tudi tokrat se obtožba glasi «sequestro di persona». Na zatožni klopi so: Umberto Buljan, Jordan Lukša Mario De Santi, Alojz Mahnič, Libero Michelucci, Ruggero Ricatti, Rok Nobilio in Fillini. Omenjeni so bili 1. maja 1945. leta člani odporniškega bataljona v Tovarni strojev Sv. Andreja in kot takim očita obtožnica, da so krivi sekvestra. Iva Casuccia, Viljema Ensteja, Gaetana Fotea, Ivana Caranfe, Andraia Scucchia in Maria Melea.

Proces se je začel s predlogi, ki so jih sodišču stavili državni tožilec in obramba. Državni tožilec Rubissi, ki kaže da se v takih procesih obnaša po navodilih Lege Nazionale, je predlagal sodišču, naj bi obtožence sodilo porotno sodišče in to zaradi grozodejstev in trpinčenja, katerim naj bi bili izpostavljeni aretiranci s strani obtožencev. Odv. Zennaro, ki brani 6 obtožencev, razen Lukše, Ricattija, je pobijal to, kar je dejal državni tožilec. Poleg tega pa je odv. Zennaro predlagal, naj bi sodišče uvidelo, da je nekompetentno za sojenje v tem primeru, ker je bila tedaj, ko so se dejanja vršila, jugoslovanska armada, ki je zasedla te kraje. Drugič je odvetnik opozoril, da ni mogoče uporabljati italijanskega kazenskega zakonika, ker je tu prve dni maja 1945 bilo revolucionarno stanje. Tretjič je zaradi tega odvetnik predlagal, naj sodišče takoj oprosti obtožence v smislu čl. 152 sodnega postopka po italijanskem kazenskem zakonu, ker dejanje, ki so ga obtoženci zagrešili ni kaznivo. Tem predlogom pa se je pridružil odvetnik Kesić, ki brani Lukšo. Odvetnik Anoscia pa je predlagal, naj bi sodišče sploh ukinilo sodni postopek proti obtožencem.

Povelja je dajal IX. korpus

Več kot po polurnem zasedanju je sodišče kajpada odbilo predlog obrambe in sklenilo, naj se proces takoj nadaljuje. Potem je sodišče zaslišalo Buljana Umberta, tedanjega podpoveljnika bataljona, ki je sodišču razložil nastanek tega bataljona, ki je imel svoje začetke v Delavski enotnosti, ustanovljeni še ob koncu 1943. leta. Bataljon se je ustanovil 1944 leta. Poveljnik tega bataljona je bil inž. Forti, ki ni obtožen «sekvestra» in je na svobodi, politkomisar pa Luxa. Odredba IX. korpusa je bila, da mora biti bataljon v primeru upora proti Nemcem pripravljen za borbo in da prepreči umikajočim se Nemcem uničenje tovarne. Poleg tega pa je bilo izdano po velje, naj v tem primeru aretirajo vse fašiste. Za izvršitev katerega koli poveljstva sta bila potrebna dva podpisa, in sicer poveljnika in politkomisarja. Povelja bataljonom je izdajal IX. korpus preko zveznega častnika. Sestanki pa so se vršili tudi na stanovanju ing. Fortija. Buljan je še pojasnil, kako so se izvršile aretacije zgoraj omenjenih elementov, ki so bili končno izročeni jugoslovanskim vojaškim oblastem. Dalje je še pojasnil o vzrokih, zakaj so aretirali Meleja bivšega poveljnika paznikov v tovarni.

Sodišče ali dvorana za demagoško politiziranje?

Odv. Giannini, zastopnik zasebne stranke, je najprvo sam nato pa s pomočjo državnega tožilca začel dajati poteku procesa pečat argumentov, ki jih stresa dan za dnem «Voce libera» in ostala «Giuntina» glasila. Sploh se opaža, da se zadnje čase v sodnih dvoranah tukajšnjega sodišča uvaja naravnost odkrito navadno demagoško politiziranje. Ilustracija tega naj bo kratek izvleček.

Odv. Giannini: «Ali ve Buljan, da IX. korpus ni imel nobene pravice, da bi se vmešaval tu v Trstu in dajal Tržačanom povelja?»

Obtoženec: «IX. korpus je imel vso pravico dajati povelja partizanom».

Giannini: «Ali veste, da je tu obstajal italijanski CLN?»

Buljan: Poznal sem ga le samo po imenu, ne pa po dejanjih».

Giannini: «Zakaj ste si kot Italijan izbrali pot, ki je vodila k Jugoslaviji, proč od Italije?»

Obtoženec: «IX. korpus je dal dovolj zagotovil in garancij za dobrobit ljudstva».

Sledilo je zaslišanje obtoženega Luxe Jordana, politkomisarja bataljona. Izjavil je, da se ne čuti krivega, ker ni zagrešil nobenega kaznivega dejanja. Obenem pa je potrdil to, kar je že izjavil na policiji in to, kar je še pred njim povedal Buljan. Glede na izpade onemoglega šovinizma odvetnika Gianninija, je Luxa pripomnil, da so v IX. korpusu bili slovenski in italijanski partizani s te zemlje. Toda Giannini je spet dodal: «Vem, da so tudi Italijani «rinegati». Tako namreč odv. Giannini smatra one italijanske borce, ki so oprali čast Italije in rešili deželo izpod fašističnega jarma. Odvetnikova izjava in sploh njegova linija nas spominja na pisanje «Fiaccole» in «Lunedì». Odvetnikove besede so seveda izvale incident, v katere je posegel odvetnik Kezič s pripombo, da so do sedaj na vse načine pri teh procesih skušali odvračati obtožence s političnega poti, ker pa sedaj hočejo uvajati politiko, je popolnoma upravičeno začel odgovarjati Luxa. Ta je še nadaljeval o delovanju IX. korpusa in o njegovih direktivah bataljonu, ki je 3. maja 1945 zasedel Tovarno strojev z že prej določenimi nalogami. Moštvo, katerega število je štelo približno 400 mož, je zasedlo določene položaje, poveljstvo bataljona pa je dobilo nalog, naj ostane zbrano v tovarni. Po moskovskih sporazumih o vojnih zločincih je obstajala odredba, da je treba aretirati fašiste in kolaboracioniste. Specifični nalog o tem pa je izdalo poveljstvo mesta. Aretirance so nato z zapornim nalogom, ki je bil podpisan od poveljnika bataljona ter od politkomisarja, odpeljali naprej v zapore.

Blatijo in žalijo borce za svobodo

Ker pa režiserji niso siti samo s tem, da tirajo borce za svobodo na zatožno klop, pač pa jih skušajo tudi blatiti z raznimi izmišljenimi žalivkami in natolcevanjem, da bi jih moralno strli, si je državni tožilec prevzel to nalogo, da je Luxi stavil vprašanja, ali je bil kdaj ducejev mušketir in če je čakal 1938. leta Musolinija, ko je prišel obiskati tovarno. Vsi ti podli očitki so bili kajpada zgrajeni na peščenih nogah. Kot se je izkazalo kasneje, so bili bazirani na prisanje «Lavoratore». Ni treba poudarjati, da ni Luxa imel nobene težkoče pobiti takih brutalno natežkoče pobiti taka brutalna naivna natolčevanja, tako da je tudi bo kruha.

Odvetniku Gianniniju pa ves čas ni šlo v račune, da je obstajal tudi zaporni nalog, zato je stavil v tej smeri vprašanja.

De Santi je potrdil to, kar sta prejšnja dva že povedala. Z zapornim nalogom je spremljal aretirance iz Tovarne strojev v zapore v ul. Tigor. Mahnič je prav tako potrdil, kar so drugi povedali o bataljonu. On je skupno z Ricattijem, Nobiliem in De Santijem spremljal aretirance v zapor. O aretiranem Densteju je Mahnič povedal, da se je večkrat v tovarni izrazil z besedami: «Potrebujemo maščob in mila za mazilo orožja. Poiskati bo treba še takih, ki jih bo treba poslati v Nemčijo». Mahnič je hotel še nekaj povedati o preteklosti tega Densteja, toda sodišču ni bilo to pogodu niti ne v načrtu, zato je hitro prekinilo obtoženca. Michelucci je odločno zanikal, da bi spremljal aretirance, bil je član Delavske enotnosti in je bil prisoten, ko so se vršile aretacije. Ostala dva obtoženca Ricatti in Nobilio sta govorili o tedanjih dogodkih in izjavila, da sta Italijana, člana Lege in Delavske zbornice in da se kot taka čudita tistemu časopisju, ki jim je tako prirastlo k srcu, da jih je orisalo kot antiitalijana.

Na popoldanski razpravi so bile zaslišane priče, vsi tedanji aretiranci rasen dveh, ki so se največ že po nekaj dneh vrnili domov, ne da bi se jim skrivil las. Vse priče so trdile, da so bile samo vpisane v fašistično stranko, hudega pa da niso nikdar nič naredile. Zanimivo je, da so vse te priče, ki so bile le vpisane v fašistično stranko, bile podvržene epuracijskim komisijam, ki so jih poznale za krive, vendar pa so jih pozneje v prizivu oprostile. Izkušnje s temi komisijami so nam predobro znane, zato je odveč razglabljanje, zakaj so bili vsi oproščeni. Zadnji ocvirek, s katerim je hotel zabeliti odvetnik Giannini popoldanski proces, je bil ta, ki je prišel iz ust priče Meleja, ki je izjavil, da mu je nekdo povedal, da so se z aretacijami v Tovarni strojev, vendarle rešili štirje italijanski pazniki. Sodišče je takoj zaradi tega sklenilo poklicati kot pričo osebo, ki je to povedala, isto tako pa še Frančiško Bravinovo. Proces pa je bil odložen do jutri zjutraj ob 9.

Stavkovno gibanje delavstva ILVA se nadaljuje z vso odločnostjo

Tržačani so zaskrbljeni zaradi pomanjkanja plina, katerega dobava postaja posebno za tržaško gospodinjo vedno bolj pereče vprašanje.

Delavci ILVA so ponovno opozorili delodajalce, da ne nameravajo prenehati z borbo, dokler jim ne bodo ugodili njihovih upravičenih zahtev. Zato še vedno nadaljujejo s protestnimi stavkami, ki seveda zelo ovirajo redno proizvodnjo plina. V dneh, odkar traja med delavstvom ILVA stavkovno gibanje, se je proizvodnja plina zmanjšala od 150 tisoč kubičnih metrov dnevno na samo 40 do 50 kubičnih metrov, kar seveda ne more zadostiti vsakdanji potrošnji tržaškega prebivalstva. V soboto in v nedeljo niso imele tržaške gospodinje skoraj nič plina.

Vodstvo tovarne ILVA je spревidelo, da delavstvo odločno vztraja pri svojih zahtevah ter da nima namena odstopiti od svojega stališča. Zato si je izmislilo način ustrahovanja, ki naj bi po njegovem ostrašil vse delavce, ki bi ponovno pričeli z delom.

Tako je vodstvo tovarne ILVA javilo, da bo v primeru nadaljevanja stavkovnega gibanja «prisiljeno» znižati plačo vsem svojim uslužbencem in to iz «enostavnega» razloga, ker se je pač proizvodnja plina zmanjšala. Izjavilo je tudi, da bo zmanjšalo vsemu delavstvu tovarne ILVA plačo za 10-20 pa tudi do 30 odstotkov ter si bo obenem pridržalo plačo vseh ur, v katerih so delavci zapustili delo.

Toda tudi to ustrahovanje, ki ima edini namen provocirati upravičeno ogorčeno delavstvo, ni dosegel svojega uspeha. Delavstvo ILVA je, kot do sedaj, trdno odločeno nadaljevati z borbo, ki mora privesti do končne zmage njegovih upravičenih zahtev.

Dr. Albanese, direkter združenja industrijcev, je na seji, ki je bila na predsedstvu cone med predstavniki združenja industrijcev in med sindikalnimi predstavniki celo zahteval, da bi predsedstvo cone zahtevalo intervencijo vojaške uprave v spornem vprašanju tovarne ILVA; prav tako je zahteval, da bi odgovorne oblasti proglasile sedanje stavkovno gibanje delavcev ILVA za ilegalno.

Če misli dr. Albanese, da se bodo tudi takih izjav delavci prestrašili, se zelo moti. Njihova borba ni borba za puhle fraze, temveč je borba za uresničitev njihovih upravičenih zahtev, ki so v glavnem: povišanje dosedanjih plač, ki ne odgovarjajo današnjim življenjskim prilikam.

FPRLF
GLASUJ
za LJUDSKO FRONTO

Kaj je z orožjem pri „Adriatica"

Ceprav so v četrtek na sedežu paroplovne družbe «Adriatica» naleteli na veliko skladišče orožja, ki je brezdvomno le del onega orožja, ki so ga do sedaj še vedno našli le v italijanskih šovinističnih krogih, policija še vedno molči, prav tako kot noj, ki skriva glavo v pesek, da ne govorimo o «Voce libera», ki o zadevi ni prinesla niti stavka, njeni sorodni bratje pa so se o zadevi izmislili čudovito pravljico o neki tajinstveni osebi, ki naj bi se bavila s tihotapstvom orožja. Se bolj zanimivo pa je, da o tej osebi ni ne duha ne sluha.

Zato bo edinole sledeča varianta verjetna in utemeljena, da je orožje povezano z onim, ki so ga tukajšnji iredentistični krogi dobivali iz Vidma v zabojih z napisi «medicinal», orožje, ki so ga našli najprvo pri «Inpis» v ul. Battisti 8 in pred meseci v «Domus Civica». Zato bi bil že skrajni čas, da policija vsaj deloma pove, kaj je z orožjem in kdo je zapleten v to zadevo. Verjetno bo tudi to pojasnilo služilo volivni kampanji.

Tov. Dušanu in Boženi Košuta se je rodil sinček

BORIS.

Iskrene čestitke!

Uredništvo.

Iz Padrič

Angleški vojaki napadli delavca

Našemu dopisniku je izjavil tov. Čuk Viktor, delavec v ILVI, iz Padrič št. 28:

«V petek ponoči sem se vračal z dela domov. Približno 800 metrov pred vasjo me je napadla v temi skupina angleških vojakov. Najprej sem jim zbežal, pa so me zopet ulovili in pretepli po glavi. Javil sem napad policiji, zdravnik z Opčin pa mi je rekel, da bom ozdravel v osmih dneh. Ležal sem v postelji do ponedeljka popoldne, zdaj počivam, ker me še zelo boli glava. Vojaki, ki so me napadli, so bili nekoliko vinjeni.»

Tov. Čuk nam je počasi in s težavo govoril, na obrazu in po glavi so mu še vidne posledice udarcev. Boji se tudi za zobe, ker mu napadalci niso prizanesli in so ga tepli kar vprek.

Kaj misli VU, mar tudi ta napad spada v volivno kampanjo?

KOLEDAR

Torek 17. maja
Bruno, Dušoje
Sonce vzhaja ob 4.32, zahaja ob 19.31. Dolžina dneva 14.59. Luna vzhaja ob 0.14, zahaja ob 8.28.
Jutri sreda 18. maja
Erik, Mladica

SPOMINSKI DNEVI

1860 je bil rojen Martin Kukučin, slovaški pisatelj. Umrl je 22. maja 1928.

Volivni sestanek OF v Barkovljah

Osvobodilna fronta okraj Barkovlje sklicuje za danes 17. t. m. ob 20 na sedežu Prosvetnega društva pri Gregoriču, ul. Bovedo 43, volivni sestanek, na katerem bosta govorila tov. Stoka Franc in Laurenti Evgen.

Člani OF, udeležite se sestanka polnoštevilno in pripeljite s seboj še svoje znance in prijatelje. Sestanek so oblasti dovolile.

OF

Danes ob 20. uri bo običajni sestanek okrajnih referentov OF na ulici Ruggero Manna 29.

SLIKARSKA RAZSTAVA BOGDANA GROMA

Opozarjamo občinstvo, da si ogleda umetniško razstavo akademskega slikarja Bogdana Groma v galeriji «Scorpione» v ul. S. Spiridione št. 12 b.

Razstava je odprta ves dan.

NOVA DODATNA PRISTOJBINA ZA ZRACNO POSTO

Poštna intendanca v Trstu sporoča naslednje dodatne cene za zračno pošto: **Severna Amerika:** 55 lir; **Srednja Amerika:** Mehika, Guatemala, Nicaragua in Panama: 65 lir; Venezuela, Kolombija in Equador 80 lir; **Južna Amerika:** 120 lir; **Afrika:** Maroko, Alžir, Tunis, Tanger, Egipt, Cirenaika in Tripolitanija: 25 lir; Eritreja, Sudan, Etiopija in Somalija: 60 lir; **Azija:** Sirija, Palestina, Libanon, Aden, Ciper, Azijska Turčija: 40 lir; Kitajska in Japonska: 130 lir; **Avstralija in Nova Zelandija:** 135 lir.

Cene za v Italijo in druge kraje Evrope pa ostanejo neizpremenjene.

Popravek

V včerajšnji objavi novega voznega reda se nam je vrinila pomota, ki jo danes popravljamo. Vlak TRST—DUNAJ, preko Ljubljane, ODHAJA iz Trsta ob 2.00 URI in ne ob 00.20 uri, kakor smo po pomoti javili.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 14. in 15. maja 1949 se je v Trstu rodilo 1 otrok, umrlo je 11 oseb, porok pa je bilo 10.

Umrli so: 77-letna Blažič Jožefa, vd. Heršek, 72-letni Donati Franc, 13-letna Stermin Gianfranca, 54-letni Ambrozi Bartolomeo, 70-letna Camelleri Katarina, vd. Scalitti, 73-letna Kuern Alojzija, 47-letni Ausich Marcello, 71-letni Bonin Anton. 2 meseca stari Pilippo Livijo, 7 dni stara Sartori Giuliana.

SPORT

ODBOJKA

V nedeljo 15. t. m. so bili za «Trofejo padlih iz ladjedelnice Sv. Marka» doseženi sledeči rezultati: Dijaško FD - Tovarna strojev 0-3; Col ILVA - Tomažič 3-0 (forfait); Skorklja - Sv. Marko 0-3 (forfait).

IZIDI NEDELJSKIH NOGOMETNIH TEKEM

Jugoslovansko nogometno prvenstvo I. zvezne lige: Partizan - Metalac 3-0; Rdeča zvezda - Dinamo 3-1; Hajduk - Ponziana Lj. 4-0; Naša krila - Lokomotiva 4-0.

Za prvenstvo Tržaškega ozemlja: Skedenj - Milje 2-2; Ponziana - Dreher 4-2; Meduza - OMMSA 5-1; Umag - Tovarna strojev 1-1; Sv. Ana - Magdalena 4-1; Aurora - Rojan 9-0; Arrigoni - Pristaniščniki 2-1; Piran - Koštalunga 2-2.

KOSARKA

Izidi tekem za «Pomladanski pokal». Prvenstvo Tržaškega ozemlja: Col ILVA - Tovarna strojev 24-22. Okrožno prvenstvo: Rinaldi - Barriera 36-15; DSZ ES - ACEGAT 26-16; Sv. Alojz - Vesna preložena.

Za pokal «Mattiassin»: Tomažič - Rinaldi 2-0; Barkovlje - Skorklja 16-15; DSZ ES - Flent 30-29; Magdalena počiva.

Gledališče Verdi

Nocoj ob 20.45 bo gledališka skupina Adani—Calindri nastopila z delom G. Cantini-ja «Sanjal sem o raju».

UKINITEV DRŽAVNIH USPOSOBLJENOSTNIH IZPITOV ZA INŽENIRJE

TRST, 16. (PIO) — V smislu ukaza Zavezniške vojaške uprave št. 105 se podaljšuje za tiste, ki so dosegli na tržaški univerzi v tehniški in gospodarski ter trgovski stroki diplomo v akademskem letu 1947-1948, veljavnost določil ukaza št. 233 z dne 6. septembra 1945, s spremembami ukaza št. 344 (223 A) z dne 11. aprila 1947, ki se tičejo ukinitve državnih usposobljenostnih izpitov za izvrševanje poklica in izdajanja spričeval za začasno usposobljenost izvrševanja poklica.

Navedeni ukaz, ki je bil pred kratkim podpisan, stopi v veljavo z objavo v uradnem listu, ki izide verjetno 21. maja.

Nočna služba lekarn

Codermatz, ul. Tor S. Piero 2; Picciola, ul. Oriani 2; Serravallo, trg Cavana 1; Zanetti-Vivante, ul. S. Lazzaro 3; Harabaglia v Barkovljah in Nicoli v Škednju imata stalno nočno službo.

TRŽAŠKA BORZA

Zlati šterling 8400, papirnati šterling 1950, telegrafski dolar 642, dolar 635, švicarski frank 163, 100 francoskih frankov 170, avstrijski šiling 26, zlato 1040 lir.

RADIO

TRST II.
Torek 17. maja 1949.

7.00: Koledar. 7.05: Jutranja glasba. 7.15: Napoved časa - poročila. 7.30: Jutranji glasbeni spored. 11.30: Iz opernih partitur. 12.00: Novi svet. 12.10: Pestra solistična glasba. 12.45: Napoved časa - poročila. 13.00: Ruske pesmi. 13.30: Slavni pianisti. 14.00: Poročila. 14.15: Dnevni pregled svetovnega tiska. 14.28: Citanje večernega sporeda. 17.30: Popoldanska plesna glasba. 18.00: Komorna glasba. 18.30: Lahka glasba. 19.00: Angleščina po radiu. 19.30: Glasbena medigra. 19.45: Napoved časa - poročila. 20.00: Pestra glasba. 20.30: Iz domače knjižne police. 20.45: Orkester Norman Cloutier. 21.00: Vzori mladini: Slovensko fužinarstvo. 21.30: Franck: Simfonija v d molu. 22.15: Južno-ameriška plesna glasba. 22.45: Večerne melodije. 23.15: Napoved časa - poročila. 23.30: Kaj vam nudi jutrišnji spored? 23.35: Ob sveči.

KINO

KINO OB MORJU. 13.30: «Oswiecizma (Auschwitz). Poljski film. Film o trpljenju internirancev pod nacifašizmom.

EXCELSIOR. 15: «Rdeči čevljički», Anton Walbrook, M. Goring.

FILODRAMMATICO. 15.30: «Vrni se domov, Lassi», R. Mac Dowal, D. Crips.

FENICE. 14.30: «Vljuden, pa ne preveč», Wallace Beery.

ITALIA. 16: «Jaz te bom rešil», I. Bergman, G. Peck.

ALABARDA. 16: «Skandal v Filadelfiji», Katarina Hepburn, Gary Grant, James Stewart.

VIALE. 16: «Legija obsojenih», D. Powell, M. Toren.

IMPERO. 15.30: «Biser» po Steinbeckovem romanu. Pedro Armendaris in Maria Marques.

GARIBALDI. 15.30: «Sin Robin Hooda», Cornel Wilde, Anite Louise

MASSIMO. 16: «Cirano de Bergerac», Claude Dauphin.

NOVO CINE. 16: «Crne oči Londona», Gela Lugosi.

IDEALE. 16: «Sestanek v Miamiju», B. Grable, D. Ameche.

SAVONA. 15.30: «Brazilija», Virginia Bruce, E. Horton.

ARMONIA. 15.30: «Dobri samaritan», Gary Cooper, Ana Sheridan.

ODEON. 15.30: «Tarzan v New Yorku», J. Weissmueller, O' Sullivan.

MARCONI. 16: «Meksikanske noči», Miša Auer, M. Martini.

AZZURRO. 16: «Dežela izobčencev».

RADIO. 15: «Zaloigra v tropskem pasu», Constance Bennet.

BELVEDERE. 14: «Pustolovščina», C. Gable in Green Garson.

ADUA. 15: «Zadavil ga je».

VITTORIA. 16: «Veliko deževje», T. Power, M. Loy, G. Brent.

VENEZIA. 16: «Pirati na rdečem skalovju».

Cvetke volivne kampanje

Če bi se italijanske reakcionarne stranke v svoji volivni kampanji omejevale le na lepenje svojih lepakov in bi v bitki za prostor preplavile z njimi ves Trst, bi človek še lahko mislil, da gre za močne organizacije. Če bi poleg tega še vsi vedeli, da plačajo vsakemu, ki lepi, po 2000 lir za vsake tri ure dela, bi morda celo zaključil, da poleg moči, imajo tudi mnogo denarja. A poleg lepakov in denarja imajo — na njihovo nesrečo — tudi jezik. In to je dobra stran njihove volivne kampanje. Če bi ostali le pri svojem časopisju, potem bi zanje morda glasovali vsaj tisti, ki ga čitajo. S tem pa, da so svoj votli šovinizem in imperializem zanesli na javne trge in na radio, so se le še bolj razgalili pred vso tržaško demokratično javnostjo.

Le poglejmo po vrsti vse te šampione demokracije!

Socialisti so povabili saragatovca Zagarija. Ta človek je baje celo socialist! Govoril pa ni o borbi delovnega ljudstva proti reakciji in imperializmu, niti ni govoril o borbi tržaških socialistov proti tržaški reakciji (kar bi bilo res težko!). Za Zagarija to ni važno! Zagari je jokal nad razvalinami imperialistične Italije, nad krivično mirovno pogodbo in nad nezaščiteno italijansko obalo! Sam Mussolini ne bi bil govoril slabše.

Republikanci so povabili kar dva: gospodično Missirollijevo in ježičnega dohtarja Cifarellija. Tudi tu same solze nad propadlim italijanskim cesarstvom. Tržačani, glasujte za socialiste; glasujte za republikance; glasujte za demokristjane; glasujte za liberalce; glasujte za Blocco Italiano itd., da bo italijanska zastava zopet vihrala v Pulju, na Reki, v Dalmaciji! In to naj bi bila kampanja za upravne volitve! Kdor verjame, je norec.

Po radiu so se demokristjani v približni slovenščini spravili nad Slovence in jim obljubili, da se bodo tudi v bodoče zanimali za napajališča (po domače: korita). Povedali so tudi, da se potegujejo za priključitev Slovencev k Italiji, kjer jih De Gasperijeva vlada pričakuje s tirolskimi manjšinskimi pravicami (to nam obljublja tudi Gasparini!). Demokristjan De Rinaldini je tudi za bratsko ljubezen v Kristusu; a ta ljubezen do Slovencev je pri njem tako krščansko globoka, da nas ni niti enkrat imenoval z našim pravim imenom, in nas je označil le kot državljane druge narodnosti. Uspeh tega demokristjanskega govora po radiu je, da bodo vsi Slovenci kakor en mož glasovali za demokristjansko stranko. Se par takih govorov in Slovenci se bodo objemali z Scelbovimi karabinerji. Da jih le ni sram!

Sinoči bi morali po radiu govoriti v slovenščini tudi socialisti, a so se skesali. Morda se je celo njim, ki so «della Venezia Giulia», zdelo vendarle preneumno obračati se na slovenske poslušalce s svojo Venezio Giulio.

Vidalijevi frakcionaši so povabili beneškega župana Gianquinta. Popolnoma naravno, da so grobarji dosledne protiimperialistične borbenosti tržaškega demokratičnega gibanja otvorili svojo volivno kampanjo z govornikom, ki zagovarja italijanstvo Trsta, in ki se danes zavzema za imenovanje guvernerja le v pričakovanju drugih, boljših rešitev tržaškega vprašanja (kakor je zapisal tudi «Il Lavoratore»). Te rešitve ne gredo sicer tako daleč, kakor one, ki jih zagovarjajo Zagari, Cifarelli et Co., a so prav tako imperialistične kakor one, za katere se ogrevajo ti gospodje.

Ob koncu naj omenimo še zborovanje, ki ga je priredila SDZ v Bazovici. Ob prisotnosti 120 do 150 ljudi (večinoma iz Trsta in 10 domačinov) so mnogo govorili o slovenskem jeziku, o slovanstvu in o demokraciji, peli «Hej Slovani» in vzklikali kralju Petru. Kralj Peter je res sijajna zastava za SDZ in njeno begunsko članstvo. S kraljem Petrom bodo sigurno prodrli na upravnih volitvah!

ALI PODPIRAŠ SLOVENSKI NAPREDNI TISK?

S tiskovne konference predsedstva cone

Na včerajšnji tiskovni konferenci predsedstva cone je prejel časopis «Il Mare» odgovor na sledeče svoje vprašanje: Ker vzbuja med tržaškim delavstvom vprašanje izgradnje novega nebotičnika ogromen interes, bi hoteli vedeti, če bo predsedstvo cone določilo datum, do katerega se bodo morale izseliti stranke kot tudi lastniki javnih lokalov iz stanovanjskega objekta, na katerem naj bi bil nebotičnik. «Odgovor na to vprašanje je bil, da mora zadevo s prizadetimi stanovalci omenjenega stanovanjskega bloka rešiti najprej stanovanjski urad, ki jim mora preskrbeti druga stanovanja; lastniki javnih lokalov pa si morajo poiskati čimprej drug prostor, v katerega se bodo vselili.

Isti časopis je stavil vprašanje še v zvezi z izdajanjem trgovinskih licenc, ki jih po njegovem mnenju izdajajo le preveč pogosto. Predsedstvo cone je na to vprašanje odgovorilo, da ne namerava glede tega spremeniti dosedanjega delovanja in kriterija glede izdajanja trgovskih licenc. Izjavilo je, da so celo v Italiji nekateri krogi zahtevali, da se popolnoma preneha z oviranjem izdajanja trgovskih licenc, ki naj bi ovirale svoboden razvoj trgovinstvu.

Časopisa «Delo» in «Lavoratore» sta stavila ponovno vprašanje v zvezi s protestom zaradi črtanja slovenskih kandidatov z volivne liste iz Nabrežine. Predsedstvo cone je odgovorilo, da na to vprašanje ne more odgovoriti, kér je rešitev tega vprašanja odvisna le od volivnih komisij, nikakor pa ne od predsedstva cone.

Sledila so še nekatera vprašanja, nakar je bila včerajšnja konferenca zaključena.

Kultura

KNJIGE - GLEDALIŠČE - KONCERTI
RAZSTAVE-FILMI-KRITIKE-DROBTINE

Slikar Bogdan Grom v „Scorpione"

Bogdan Grom je mlad slikar, doma s Proseka, ki prireja zdaj prvič svojo sastojno razstavo. Študiral je na Umetnostni akademiji v Benetkah in se zadnja leta vidno uveljavlja tudi kot ilustrator raznih knjig in tekstov. Iz dveh, treh slik, s katerimi se je navadno predstavljal z drugimi tržaškimi umetniki na skupnih razstavah, si dolgo nisem mogel priti na jasno, kaj je in kam hoče. Ogled njegovih slik v njegovem ateljeju in zdaj njegova razstava v galeriji «Scorpione» sta mi jasneje prikazala njegov umetniški profil.

Gromova razstava me je presenetila in razveselila. Zdi se mi, da je Bogdan Grom izmed tukajšnjih mlajših slikarjev in umetnikov najmanj obtežen z doktrinami in tujimi vplivi. S tem nočem reči, da tudi Grom ne išče in ne eksperimentira. Toda Grom išče in eksperimentira, kot se pravi, na svojo pest. Svoje izhodišče si je postavil zelo na široko, tako v tehniki kot v motivih. Zaupal mi je, da bi se, če bi imel sredstva na razpolago, poizkusil tudi v kiparstvu. Na razstavi je zastopan z raznovrstnimi tehnikami ol grafike, akvarela, risbe s tušem in vodno barvo ter olja. Težko bi ga mogel danes opredeliti v kakršno koli enotno strujo. Njegove pokrajine v olju, motivi s Krasa, Proseka ob sončnem zatonu in v noči, slike iz tržaške luke in mesta pričajo o impulzivnem realističnem dojemanju sveta. Njegove barve so žive in prirodne. Ni impresionist, čeprav pričajo posebno nekateri akvareli, da je občutljiv tudi za neposredno impresijo (dekleta v travi, kraška pokrajina). Njegove žene ob mrliču s svojimi bledimi obrazi, ki so očitno razsvetljeni od svečave, z njihovo bežno, toda izrazito karakterizacijo, zlasti pa še dekleti v narodni noši, ki jih mati pripravlja na ples, izpričujejo, da bo Bogdan Grom kos tudi velikim figuralnim kompozicijam.

*V vsem Gromovem široko zastavljenem delu vidiš bogate zametke bodočih del, občutiš živo, sveže utripanje naglo se razvijajočega umetnika. Občutek imam, da so temu mlademu umetniku poti odprte na vse strani in v vse smeri. Na nobeni plati se še ni dokončno obvezal. Spacal je na

GORIŠKI DNEVNIK
PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - SVETOGORSKA ULICA 42 - TEL. 749

Tudi brezposelnost jim služi za razbijanje

Svobodni sindikati bi radi reševali brezposelnost z novimi odpusti partizanov in garibaldincev

Gorica je pokrajinsko središče, ki že od nekaj ni imelo visoko razvite industrije, ki bi lahko dajalo življenje in zaslužek, če ne vsemu, pa vsaj veliki večini njenega prebivalstva. Res da imamo tu podgorsko predilnico in poleg nje še livarno, vendar to le malo spremeni na dejanskem stanju, po svojem ustroju zaposluje predilnica po večini žensko delovno silo s poželja, zlasti iz bližnjih furlanskih krajev in tudi livarna nima takšnega obsega, da bi mogla dati industrijski značaj našemu mestu. Zato je živela Gorica vedno le od svoje majhne trgovine, kot posredovalka za izmenjavo blaga med ostalimi industrijskimi centri in tistimi predeli pokrajine, ki tvorijo danes svobodno goriško ozemlje pod Jugoslavijo.

Odkar je zaradi novo nastalih razmer prenehala ta njegova zgodovinska vloga, je začelo mesto naglo hirati in vsa dosedanja zdravila niso mogla zmanjšati, še manj pa odpraviti njegove direktne posledice in rakave rane — brezposelnosti. Načrtov, ki naj bi odpomogli tej bolezni, je bilo mnogo, nekatere so tudi skušali izvesti v praksi, kot n. pr. prosto cono. Pozitivnih in otipljivih rezultatov pa ne vidimo nikjer.

Svojevrsten, da se slabše ne izrazimo, je način, ki ga predlagajo tako imenovani Svobodni sindikati za rešitev brezposelnosti. Za te ljudi, je že nekako pribito, da mora brezposelnost vedno obstajati in zato predlagajo, naj se vzame delo «manjvrednim» in naj se da rajši bolj «zaslužnim». Med tistimi, ki naj bi bili po njihovem mnenju manj vredni in proti katerim veljajo njihove pritožbe, so predvsem ljudje, ki so se udeležili osvobodilne borbe v vrstah partizanov in garibaldincev ter so morda pozneje nekaj časa živeli in delali v novi Jugoslaviji. Po končanem pogodbenem delu ali zaradi drugih vzrokov so se nekateri teh ljudi zadnje čase vrnili domov in med njimi so tudi taki, ki so prišli po izmenjavi državljanov med obema sosednima državama. Svobodni sindikati, ki bi morali skrbeti in se brigati za zaposlitev vseh brezposelnih, vsaj to bi moral biti namen neke take ustanove, pa zaganjajo velik hrušč in trušč, če kateri od teh ljudi najde delo, ali se vrne na svoje staro službeno mesto.

Njim je pač brezposelnost prav dobro prišla tudi kot strašilo, s kakaterim bi hoteli vplivati na politično prepričanje delavcev in z njo grozijo vsem tistim, ki so ostali dosledni svojim demokratičnim in naprednim tradicijam. Če bi uspeli pri tej mahinaciji, potem bi gotovo šli še dalje in bi se spravili ne samo nad bivše bojevnike iz osvobodilne borbe, ampak tudi nad Slovence kot take, kakor se je že dogajalo pod njihovimi fašističnimi predniki.

Toda kar je bilo mogoče pod fašizmom, se ne sme in se tudi ne bo več ponovilo. Med drugim imamo sedaj tu tudi mirovno pogodbo, v kateri pravi čl. 16, da: «Italija ne bo preganjala ali motila italijanskih državljanov slovenske narodnosti zaradi samega dejstva, da so v obdobju med 10. junijem 1940 in 16. septembrom 1947 izražali svojo simpatijo za stvar zaveznikov, ali če so vršili dejanja v njihovo korist». Te stvari seveda veljajo tudi za borce in narodne demokrate italijanske narodnosti in zato ni prav nič na mestu zaletavanje Svobodnih sindikatov v njihovo zastraševanje z objavljanjem seznamov tistih delavcev, ki naj jih delodajalci odpuste iz službe. Če bi bili taki odpusti res potrebni, potem bi morali postaviti vprašanje predvsem mnoge izmed svojih lastnih pristašev, ki so se na eden ali drug način izognili epuraciji in bi se sedaj radi znesli proti tistim, ki so bili vedno dosledni borci za delavske pravice.

Če jim je pa res pri srcu dobrobit delavstva, naj se rajši pobrigajo za poživljenje gospodarskega življenja, ki bo prineslo dovolj kruha za vse ne pa da izrabljajo bedo in brezposelnost v svoje špekulativne in razbijaške namene.

Nove knjige

V Katoliški knjigarni na Travniku in pri Lukežiču v ul. Carducci so dobili novo pošiljko slovenskih knjig, ki jih prodajajo po naslednjih cenah:

Milčinski: «Cvetje in trnje» (polplatno) . . . . . 430 lir;
Gregorčič: «Zbrano delo», II del (polplatno) . . . . 380 lir;
Lenin: «Kdo so prijatelji ljudstva in kako se bore proti socialnim demokratom» (broširano) . . . 60 lir;
Keller: «Ljudje, ki spreminjajo naravo rastlinstva» (broširano) . . . . . 50 lir;
Tarle: «Napoleonov pohod proti Rusiji» (broširano) 310 lir;
Jovanovič: «Pesmi za otroke» (polplatno) . . . . 220 lir.

Gostilničar si je prerezal vrat v kleti

Gostilničar, 36-letni Anton Terpin iz Grojne, je bil vedno bolj molčeče narave. Večkrat so ga domači kakor tudi gostje opazili, ko je sameval na dvorišču ali v kakšnem zatišnem kotu. Vedno je bil zamišljen in njegovo obnašanje se je vsem zdelo čudno. Mladi mož se je naveličal življenja. Neprestano se je umikal družbi in po mnogih drugih znakih in tudi njegovih redkih izjavah je bilo možno sklepati, da se namerava za vselej umakniti s tega sveta. Tako je njegova mati, ki je to slutila in sina zadnje čase skrbno nadzorovala, doživela včeraj grozno presenečenje. Ob dveh popoldne je šla v klet po vino za goste in našla v njej na tleh sina v krvavi mlaki.

Anton se je v trenutku, ko so bili domači zaposleni z drugimi opravki, neopazno izmuznil v klet in si tam prerezal žile na vratu z brivno britvijo. Ko so na materino klicanje prihiteli še drugi ljudje na pomoč, mu niso mogli več rešiti življenja, ker je revež izgubil preveč krvi in podlegel težki rani. Prišli so tudi orožniki in truplo zastražili do prihoda preiskovalne komisije.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

V goriški mestni občini je bilo od 8. do 14. maja t. l. 18 rojstev, 8 primerov smrti, 5 vknjiženih porok in 4 poroke.

Rojstva: Marinic Gianni, Hlede Nokolina, Sartirana Paolo, Feresin Sergio, Brešan Klara, Šiliigoj Franko, Persolja Marija, Kosmač Dora, Ranj Helena, Persolja Pavel, Ušaj Jurij, Marassi Franka, Sponza Guerrino, Macor Ivan (mrtvorojen), Pighin Klara, Trobec Fedora, Narduzzi Jurij, Dominissini Susanna.

Smrti: 56-letni trgovec Krasov Angel, 88-letna upokojenka Pertovt Terezija ,26-letna učiteljica Najda Marij, 61-letni kmečki delavec Fornasari Ludvik, 7 mesecev stara Spano Karmela, 26-letni najemnik Jakoletič Elizij, 61-letni upokojenec Tognon Karel in 61-letni delavec Drukovka Alfonz.

Vknjižene poroke: Uradnik Russo Julij in zasebnica Vižinitin Italia, mizar Piccoli Marino in zasebnica Hlade Terezija, električar Padovan Rino in šivilja Pizzucchini Karmela, zidar Fontanin Rafael in zasebnica Pastrello Elvira, uradnik Fabbricatore Alfonz in dijakinja Stori Marija.

Namesto tobaka so našli knjige

Kakor vsako dopoldne, tako so tudi včeraj prihajale in odhajale gospodinje na živilskem trgu s torbami in zavoji. Finančni stražniki, ki vršijo tamkajšnjo službo, se po navadi ne brigajo za te zavoje.

Včeraj zjutraj pa se jim je zazdel sumljiv zavoj, ki ga je nosila neka žena, morda tudi zato, ker ni kukala iz njega solata ali kakšna druga povrtnina. Zato so ženo ustavili in ukazali, naj jim pokaže zavoj. Izkazalo se je, da je bilo v njem samo nekaj slovenskih knjig iz Ljudske čitalnice. Po krajšem prerekanju se je žena vendarle rešila nadležnih financarjev. Do tu bi bilo še vse nekako v redu, ker imajo finančni stražniki pravico, da zaradi kontrole pregledajo prtljago. Toda ko so videli slovenske knjige, so se začeli norčevati in so v zasmeh ponujali ženi neko svojo knjigo v tujem jeziku, v zameno za one, ki jih je imela v zavoju.

Kmalu se je zbralo okrog žene in stražnikov večje število radovednežev in vsak izmed njih je napravil kakšno opazko, s katerimi so spravili zavedno ženo v zadrego. Vsekakor bi želeli, da postopajo financarji in njim podobni možje pri svoji službi bolj korektno in se ne brigajo za stvari, ki so izven njihove službe, še manj pa, da zasmehujejo slovenske knjige in kulturo, kateri še zdavni niso dorasli.

ZDRAVIL SI BO OKO

Včeraj je moral rešilni voz Zelenega križa na pomoč 12-letnemu učencu Bernardisu Attiliju iz ul. Casale 10, ki je doma zadel ob železni rob in se teže ranil nad desno oko.

Revizija šoferskih izkaznic

Obveščamo lastnike začasnih izkaznic, da bo komisija za revizijo šoferskih izkaznic, ki ima svoj sedež v ul. Oberdan, preskrbela dne 18. maja od 9. ure dalje na novo pregledane šoferske izkaznice.

Interesenti se morajo javiti osebno in prinesti s seboj zdravniško spričevalo, ki ne sme biti starejše od treh mesecev. Zdravnikov podpis na njem mora biti overovljen.

Lastniki začasnih izkaznic, ki niso bile žigosane po letu 1943, in oni, ki só dobili šoferske izkaznice 3. stopnje v kolonijah, morajo predložiti tudi posebno zrelostno spričevalo IGM 28 F.

Tekma med pionirji

Pred nekaj tedni so se pomerili v lahki atletiki pionirji iz Sempetra in Rafuta. Tekmovali so v skokih na daljino, skokih v višino in v teku na 60 m ter dosegli naslednje rezultate:

Skok v daljino: 1) Rino Cotič 9, 80 m; 2) Gabrijel Jarc 8,97 m.
Skok v višino: 1) Gabrijel Jarc 1,05; 2) Stanko Zbogar 1,04 m.
Tek na 60 m: 1) Jarc Gabrijel 8,5 sek.; 2) Vižintin Peter 9 sek.

Pri tekmah so se odlikovale tudi pionirke. Med pionirji je med tekmo vladalo veliko navdušenje in pokazala se je potreba, da bi še večkrat priredili podobna tekmovanja.

Znižanja v zdraviliščih za državne uradnike

Zavod za socialno pomoč državnim uradnikom je sklenil z državnim zdraviliščem v Salsomaggiore poseben dogovor, v katerem je dosegel znižanje pristojbine za zdravljenje državnih nameščencev in njihovih družin v zunanjih oddelkih državnih zdravilišč Berzieri in Valentini. Prav tako bodo znižali pristojbine za državne uradnike in njihove družine v notranjih oddelkih zdraviliških hotelov Porro in Valentini kakor tudi za bivanje v hotelih in penzionatu «Terme».

Pri zdravljenju bodo dobili uradniki popust 25% pri hrani in stanovanju pa po 15 odstotkov. Interesenti bodo tozadevno dobili podrobnejša pojasnila pri uradih ENPAS, ki ima v Gorici svoj urad v ul. Radaccio št. 14 tel. 86.

Uradne ure od 8. do 11.

KINO

VERDI. 17: «Reci mi zbogom», J. Leslie in variete' «Pravljice».
VITTORIA. 17: «V imenu zakona», M. Girotti.
CENTRALE. 17: «Izgubljena dekleta», J. Kent.
MODERNO. 17: «Hočem biti ljubljena», L. Bari.
EDEN. 17: «Peklenski poziv», H. Fonda.

Srakoperji na meji

Ker je bilo v nedeljo popoldne lepo vreme, je kakor običajno v zadnjih mesecih prišlo lepo število Goričanov in avtomobilistov iz drugih pokrajin na mejo pred severno postajo, da si od tam sedeč v senci ogledujejo priljubljene goriške sprehode proti Solkanu, Krombergu in Sempasu, ki so ostali onstran «železne zavese». Vse kaže, da je postala ta točka zadnje čase najbolj obiskovan turistični predel mesta in to prihaja v račun zlasti gostilničarjem, ki imajo tam svoje lokale.

Poleg teh mirnih gostov, ki pasejo zgolj svojo radovednost in obujajo več ali manj vesele spomine, pa imamo še druge vrste obiskovalcev, ki se pa bojijo dnevne svetlobe in prihajajo semkaj v poznih nočnih urah. To so tisti ljudje, ki pridejo po preobilici zavžitega vina izkričat na mejo svoje sovraštvo proti vsemu, kar je slovenskega in demokratičnega. Tako so tudi predsinočnim prišli na mejo blizu postaje in prepevali, ali bolje kričali sramotilne pesmi preko meje. Toda tokrat so naleteli na obmejne stražnike, ki so imeli toliko uvidevnosti, da so razgrajače razgnali.

NESRECA

Včeraj je 44-letna gospodinja Del Neri Marija iz ul. Morelli 15, ko se je vreme malo spremenilo, skrbno oprala perilo in ga je že takoj popoldne hotela razvegniti na vrtu. Toda pri delu je zadela v bodečo žico in se globlje ranila v desno nogo. Zeleni križ jo je odpeljal v mestno bolnico, kjer so jo takoj obvezali.

Kdo je kriv?

Včerajšnji «Il Lunedì» se je zopet obregnil ob čedadski kongres in se je tokrat spravil nad nekatere delegate. Članekar trdi, da so to «nepravi Italijani in nepravi Slovenci» in v dokaz za to pravi, da ne obvladajo dobro niti slovenščine.

Prav radi mu verjamemo, da je tako in morda je to tudi edina resnica poleg cele vrste laži in potvorb, ki jih je nanizal pisec članka. Pozabil pa je seveda zapisati, da beneški Slovenci v 80 in več letih, odkar uživajo «svobodo» v Italiji, še niso imeli niti ene šole v svojem materinskem jeziku, ki so se ga morali učiti samo od staršev v domači hiši in da ni zato prav nič čudno, če ga ne obvladajo tako, kakor tisti, ki so hodili v šolo in čitali knjige. Na isti način je hotel fašizem po letu 1922 «civilizirati» tudi vse ostale Slovence na Primorskem, kjer se zlasti mladini med 20 in 40 let poznajo žalostne posledice te civilizacije.

Prav zaradi te kulturne zaostalosti pa zahtevajo beneški Slovenci svoje pravice in slovenske šole za svoje otroke, ker je baš Italija s svojimi vladami od tako zvane liberalne pa preko fašistične do današnje demokrščanske kriva, da je prišlo do tega žalostnega stanja, ki ni v sramoto njim, ampak državi, ki ga je zakrivila.

V Doleh so si napeljali elektriko

Tudi raztresene vasi in naselja si želijo napredka in zato so v Doleh sklenili, da si napeljejo elektriko. Takoj so se spravili na delo in pred mesecem dni, na 15. aprila je na sedežu ljudskega odbora v Doleh prvič zasvetila električna luč.

Drogove in ves drugi potrebni les ter material za napeljavo so prispevali vaščani sami. Kmečko ljudstvo je tudi izkopalo jame in postavilo drogove. Za vsa ta dela so opravili 616 ur prostovoljnega dela. Prav tako so zgradili sami kabino za transformator. Za napeljavo omrežja nizke napetosti so dali 45 drogov in potrebno delovno silo, kar je zopet pomenilo nadaljnjih 2900 delovnih ur.

V nedeljo 24. aprila je bilo njihovo delo kronano s končnim uspehom in na ta dan je na slovesen način in ob prisotnosti velike množice domačinov in okoličanov zagorela električna luč po vsej vasi.

Tako prodira tudi v zadnje gorske vasice smisel za napredek, med tem ko še ni zelo daleč za nami čas, ko vaščani ne samo da niso hoteli pomagati pri takih delih, ampak so se celo branili napredka češ, naši početje so živeli brez tega, pa bomo tudi mi lahko. To so znaki izgradnje novega človeka v novi državi.

ZAPUSCENO KOLO

Nočni stražniki so včeraj ponoči našli v Raštelu pred trgovino Kreiner moško svetlo sivo kolo. Kolo, ki je stalo tam dalj časa, ne da bi se kdo zanje zmenil, so stražniki odpeljali na kvesturo, kjer čaka gospodarja.

GLEDALIŠČE A. RISTORI v KOPRU

Gostovanje gledališča iz Pulja in ljubljanske drame

—::—

V četrtek 19. maja ob 20. uri bo dramo **«DUNDO MAROJE»** podalo gledališče iz Pulja v hrvaščini.

V soboto 21. maja ob 20. uri bo igrala ljubljanska drama Bratka Krefta **«KRANJSKI KOMEDIJANTI»**.

V nedeljo 22. maja ob 15. uri bo ponovitev B. Kreftove igre **«KRANJSKI KOMEDIJANTI»**.

V nedeljo 22. maja ob 20. uri bo dala ljubljanska drama Potrčevo: **«LACKO IN KREFLI»**.

V ponedeljek 23. maja ob 20. uri bodo zopet Ljubljančani podali Gribojedevo: **«GORJE PAMETNEMU»**.

—::—

Občinstvo opozarjamo, da bo predprodaja vstopnic na dan vsake predstave od 10 do 12.30 in eno uro pred vsako predstavo pri gledališki blagajni.

Cene: 200, 150, 100 in 80 lir.

Laskav uspeh koprske italijanske igralske družine

Koprska italijanska dramska družina je nastopila v obnovljenem gledališču dvakrat z Benedettijevo komedijo «Lohengrin», ki jo vodi tov. Lanza.

Koprsko občinstvo je sprejelo mlade igralce toplo, saj so pa s svojim uspehom zaslužili vsestransko priznanje. Zelo dobra v igri je bila Licia Favento v vlogi Lie, enako Lucia Scher kot Marijana, nekoliko predrzna je bila Glegova kot hišna. Tudi moške vloge so bile dobro zasedene, v katerih je igral Scher Marijaninega moža, Grio kot Edmund, Paolato kot Julij, ter Mario Lanza v vlogi Ravvelinia, v kateri bi bil vseeno lahko pokazal nekaj več živahnosti. Scenerija je bila dobro izvedena, Velik del uspeha je treba pripisati režiji Maria Lanze.

Gledališče je bilo obakrat polno i večinoma je bila to domača italijanska publika, ki je priznala težnje ljudskih oblasti in VUJA, da zagotovi v obnovljenem gledališču vseh vrst kulturne prireditve tudi za prebivalstvo italijanske narodnosti. V ta namen je bilo treba dati Kopru primerno gledališče. In to imamo vsi, Slovenci, Italijani in Hrvati. Koprčani-domačini pričakujejo od njihove dramske družine nadaljnjih predstav, zlasti takih, ki bodo zajemale vsebinsko duh in tvarino nove dobe. M. Lanza bo s svojim znanjem gotovo ustregel tej želji.

A. S.

ISTRSKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA V KOPRU - ULICA C. BATTISTI 301/a PRITL. - TEL. 70

Bujski okraj v tekmovanju „Za Tita"

Načrt je velik - zato strumno pri delu!

Sektorski in krajevni odbori SIAU v bujskem okraju so odobrili načrt prostovoljnega dela za obnovo, ki ga je izdelal okrajni odbor SIAU v Bujah. Ves načrt bo izveden v sedanjem tekmovanju, ki ga označujejo besede «Za Tita». Načrt je obsežen in za njegovo izvršitev bo treba mobilizirati široke ljudske množice. Samo z njihovim doprinosom bo načrt izveden čimpreje.

Potrebno je, da pričnejo mladinske delovne brigade, brigade fronte itd. takoj z delom, kajti do zaključka tekmovanja imamo na razpolago le malo dni, delo, ki ga je treba izvesti, pa je ogromno.

Izvedba tega načrta bo pripomogla tudi k izpolnitvi obveznosti gospodarskega programa za leto 1949, ki pomeni potrebno podlago za ustvaritev in pričetek boljšega življenja prebivalstva Istrskega okrožja.

Delovni načrt po sektorjih

Tako bo v sektorju Materada zaposlenih 160 tovarišev, ki bodo doprinesli 1260 delovnih ur za zgraditev zadružnega doma. Tudi v Sv. Lovrencu bodo delali za postavitev lastnega zadružnega doma: 1100 ur, izkopali bodo 350 metrov zemlje ter pripravili temelje.

Savudrija bo uporabila 800 ur prostovoljnega dela za popravilo cest ter zato, da bodo nakopali 200 metrov kamenja. Nasprotno bodo v sektorjih Sv. Marije na Krasu in Segetu izrabili prostovoljno delo, v prvem 350 ur in v drugem 500 ur za obnovo krajev.

Že na tem mestu je treba omeniti, da je ta razporeditev del pravilna in da uporabijo sektorji oziroma krajevne baze prostovoljno delovno silo izključno v namene, ki so njihovim interesom najbližji.

V Bujah raste iz dneva v dan bodoči zadružni dom, ki bo tudi po zunanjosti — arhitekturi v okras in ponos domačega kmetsko-delavskega ljudstva. Zato bo dobil pomoč pri sedanjem tekmovanju s tem, da bo vseh 1000 delovnih ur porabljenih za izkop gradiva.

Bližnji sektorji Marušiči bodo prispevali 500, Umag 1520, Kaldanija 200 in Kaštel 800 prostovoljnih delovnih ur. O obveznostih, ki jih je prevzel Novi grad poročamo na posebnem mestu.

V tem okolišu se je posebno izkazala Krašica s 2400 urami. To je najboljši sektor, ki je prevzel tudi največje obveznosti. Brtonigla je dala za obnovo 1500 ur, Momjan pa za zgraditev zadružnega doma 500 ur. Vilanova bo napravila 320 ur dela.

Tako bo bujski okraj postavil na noge 1700 tovarišev in tovarišic, ki bodo zmagali na raznih delovnih objektih ogromno število: 14 tisoč in 670 ur prostovoljnega dela! Načrt je velik, cilji so vzvišeni, zato strumno na delo za boljše dni naše skupnosti!

V Novem gradu...

Tudi Novi grad, prijazno mestece na skrajnem jugu STO-ja hoče pokazati svojo vdanost do tovariša Tita. V ta namen bo do 25. maja izvedlo pomembno delo tako na polju obnove kakor tudi na obsežnem in nič manj važnem prosvetnem in športnem polju. Naslednji podatki so zgovoren dokaz o duhu, ki preveva delavstvo tega mesteca.

Tako bo uredila mladina dokončno športno igrišče in napravila osnovo za novo igrišče, ki bo sposobno, da bo zadostilo vsem bodočim potrebam in nalogam, katere so vedno večje.

S prostovoljnim delom bo nasajenih in posejanih 60.000 drevesc in sončnic. S tem se bo v prihodnjih mesecih nedvomno izboljšala prehrana Novega grada.

Poljedelski aktivi, mladina, sindikati itd. so že prevzeli svoje obveznosti in so že pričeli kopati in pripravljati kanal za namakanje, ki vodi iz doline reke Mirne.

Poleg drugih pomembnih del bodo delovni prostovoljci postavili spomenik v počastitev vseh onih tovarišev, ki so padli v narodno - osvobodilni borbi. Italijanski in hrvatski prosvetni krožek pa sta za prihodnje dni napovedala razna predavanja in kulturno prireditev.

O razvoju in napredovanju del bomo še poročali.

Strela ubila kravo in 3 kuncem odnesla ušesa

Te dni, ko so zračni tokovi iz severa prinesli skoro pravo zimo, se je v naši vasi pripetil čuden primer. Ko je burja malo ponehala in je pričel dež nalahko padati, je naenkrat udarila od nekje strela v hlev tovariša Lukina iz zaselka Dvori pri Sv. Antonu. Kravo, ki je bila v hlevu, je strela na mestu ubila, trem kuncem pa je hladko odnesla uhlje. Druge škode ni napravila nobene.

Tovariš Lukin je bil zavarovan, zato bo dobil povrnjeno škodo.

A. O.

Cepljenje proti kozam v koprskem okraju

Oddelek za zdravstvo pri okrajnemu ljudskemu odboru v Kopru javlja, da se je pričelo danes cepljenje otrok proti kozam po sledečem redu: 17. maja ob — Dekani; 18. maja ob 8 — Sv. Anton; 18. maja ob 14 — Čežarji; 20. maja ob 8 — Prade; 21. maja ob 8 — Boršt; 21. maja ob 14 — Marezige; 23. maja ob 8 — Babiči; 23. maja ob 14 — Vanganel; 24. maja ob 8 — Manžan; 25. maja ob 8 — Pomjan; 25. maja ob 14 — Smarje; 27. maja ob 8 — Krkavce; 28. maja ob 8 — Sv. Peter; 28. maja ob 14 — Padna; 30. maja ob 8 — Gažon; 30. maja ob 14 — Sergaši; 31. maja ob 8 — Osp; 1. junija ob 8 — Puče; 1. junija ob 14 — Koštabona; 3. junija ob 8 — Truške; 4. junija ob 9 Hrvoj; 6. junija ob 9 — Tinjan; 6. junija ob 14 — Semedela; 8. junija ob 8 — Korte; 8. junija ob 14 — Malija.

Poleg tega naj se Labor pridruži šoli v Borštu; Baredi pa naj se pridružijo šoli v Sergaših.

Ob cepljenju bo tudi zdravniški pregled vseh šoloobveznih otrok.

Dijaki kmetijske šole v Škocijanu v tekmovanju „Za Tita"

Podružnica ES kmetijske šole v Škocijanu pri Kopru je ob razpisu tekmovanja «Za Tita» takoj pristopila k delu. Tudi člani te podružnice so hoteli pričeti s tekmovanjem z nekakimi gesli. Na sestanku so sestavili celo dopis in ga nam poslali. Tega priobčujemo v celoti v naslednjem.

Ker stoji pred nami rojstni dan, 57. obletnica rojstva maršala tovariša Tita, se spominjamo njegovega zgodovinskega dela v NOB, katerega ne bomo nikoli pozabili. Že leta 1941 je zbral skupaj vse poštene ljudi jugoslovanskih narodov v borbo proti nacifašističnim okupatorjem. Vodil je borbo vse do zakjučka in na našem ozemlju zlomil zloglasno in zločinsko osišče Rim-Berlin.

Od prvega maja 1945 si jugoslovanski narodi pod vodstvom maršala Tita, na ruševinah, katere so povzročili nacifašizem in domači izdajalci, gradijo boljšo bodočnost in korakajo zelo hitro v socializem.

Da bomo tudi mi nekaj naredili do rojstnega dneva voditelja jugoslovanskih narodov tov. Tita za izboljšanje gospodarstva, napovedujemo tekmovanje sindikalni podružnici «BOR».

B. M.

Slovesna otvoritev obnovljene bolnišnice v Izoli

V soboto 14. maja je bila slovesno otvorjena obnovljena bolnica v Izoli. S tem je storjen prvi večji korak pri reševanju zdravstvenih načrtov našega okrožja.

Vprašanje zdravljenja kirurgičnih obolenj je bilo prvo, na kar je mislila ljudska oblast, ko je postalo zdravljenje v zavodih v Trstu iz umevnih razlogov vedno bolj otežkočeno. Ena glavnih težav v zadevi zdravljenja naših bolnikov v zdravstvenih zavodih v Trstu je visoka cena dnevnih oskrbnin, ki so v Trstu nič manj kot trikrat višje od cen, določenih za naše bolnice. Z ustanovitvijo kirurgičnega oddelka in rentgenološkega oddelka v Izoli je tako izpolnjena tista vrzel, ki jo je čutilo naše ljudstvo že od tedaj, odkar je STO prisilno razdeljeno v dve coni.

Otvoritev je bila zaradi važnosti dogodka izvršena na primerno slovesen način. V navzočnosti predsednika istrskega okrož. ljudskega odbora tov. Beltrama in zastopnika Vojne uprave JA, mestnih zastopnikov ljudske oblasti, zastopstev političnih in sindikalnih organizacij ter nad 30 zdravnikov, ki so se ta dan zbrali na konferenco, je okrožni zdravnik s kratkim nagovorom poudaril, kako ljudska oblast čuti potrebe ljudstva v zdravstvenem sektorju in kako je ravno iz teh razlogov odobrila v proračunu za leto 1949 poleg rednega proračuna še posebno dotacijo za bolnice v znesku 45 milijonov. Prežeta s sklepi, da se omogoči vsakemu bolniku zdravljenje, ni mogla slediti miselnosti, po kateri je tudi človeško trpljenje vir obogatenja ,in spričo nizke oskrbnine se bo lahko vsakdo zdravil v moderno opremljeni bolnici v Izoli, ne da bi materialno propadel kot se dogaja to drugje. Obenem se je okrožni zdravnik zahvalil vsem delavcem, ki so s svojo strokovno sposobnostjo ustvarili moderen in v vsakem pogledu brezhiben zdravstveni zavod.

Pri otvoritvi navzoči številni delavci so bili na novo zgrajeni zdravstveni dom, kot plod njihovega ročnega dela, prav ponosni. Pri tem je sindikalna podružnica Edilita izročila osebju bolnice v Izoli, ki bo odslej v njegovem varstvu, krasen šopek vrtnic.

Popoldne tega dne so si ogledali obnovljeno bolnico prebivalci Izole. Okoli 300 ljudi je enodušno izreklo svoje občudovanje in navdušenje nad obnovljeno bolnico. Z večerno zabavo, ki jo je zdravstveni aktiv našega okrožja priredil gostom, je bila slovesnost zaključena.

Cenik sadja in zelenjave

Urad za cene pri okrožnem ljudskem odboru v Kopru določa za nakup in prodajo na drobno sadja ter zelenjave spodaj navedene maksimalne cene. V teh so že upoštevani vsi morebitni poviški in veljajo za vse Istrsko okrožje.

Češnje I nakupna cena 45 lir, prodajna cena 59 lir; češnje II 35 lir (49 lir); češnje za predelavo 12 (18); vrtne jagode 140 (177) jagode — divje 350 (440); grah (zeleni) 60 (77); grah II 50 (64); nov krompir 50 (64); radič I 80 (102); radič II 40 (51); solata 40 (51); špinača 40 (51); bučke 100 (128); peteršilj 50 (64).

Pravkar objavljeni cenik velja od 14. maja t. l. Vsi prekrški določenih cen so podvrženi kaznim v smislu odloka o pobijanju špekulacije in gospodarske sabotaže.

Sindikalno moštveno prvenstvo Istrskega okrožja

11. maja je bilo v klubu VUJA odigrano prvo kolo sindikalnega šahovskega tekmovanja za prehodno zastavico, katerega se udeležuje 8 sindikalnih podružnic, od katerih 2 z dvema moštvoma, vsako moštvo na 4 deskah, tako da je v prvem kolu nastopilo vsega 40 šahistov. Premagana moštva so po eliminatornem sistemu izključena od nadaljnjega tekmovanja. Za semifinale so se kvalificirala sledeča zmagovita moštva: sindikalne podružnice VUJA I. moštvo, zavoda za socialno zavarovanje, pravosodnih ustanov in trgovskih podjetij LIPA-OMNIA in klub NZ v Kopru. Semifinale se bodo odigrale v klubu VUJA v sredo 18. maja in ne v ponedeljek 16. V., kakor je bilo prvotno določeno.

SAHOVSKE PRIREDITVE V MAJU. Šahovsko društvo v Kopru namerava izvesti v maju revanžni dvoboj na 8 deskah proti šahovskemu društvo Piran-Portorož, redni mesečni brzopotezni turnir za prvenstvo v maju in konec maja ali v začetku junija dvomatch na 20 deskah s šahovskim društvom v Tolminu ali Idriji. Termini bodo določeni na odborovi seji, ki se bo vršila v klubu VUJA danes 17. maja točno ob pol 20.

Srečanje s Pennadoro

ALOJZ REBULA

Dve poglavji romana iz tržaškega življenja pred štiridesetimi leti

«Me lasci che vado, siora Elsa», je razveseljeno vzkliknil student, kakor bi bil preslišal gospodinjine besede, in nestrpno odgrnil prtič z lonca. Iz mehkih, svilenih gnezda zloženih starih cunj je zadirčno, skoraj jezno začivkalo Miranu v obraz deset nežnih rumenih kljunčkov.

Ooo», je ušlo študentu, ki je zatrmel kakor otrok nad loncem.

«Mi si ga verti tuti diesi, vardi che fortuna, Miran», je rekla, z srečnim, samozadovoljnim nasmehom gospodinja Elza in spet skrbno pokrila lonec.

«E sta matina i iera za bucadi» Toda takoj je pozabila na pisčeta.

«Cora drito a svestirse, Miran. Subito, ghe digo», je rekla zapovedujoče študentu. Miran se je begnil ozrl po obleki.

«An», je zmignil z rameni, zamahnil mnlomarno z roko in pobral za kljuko.

Gospodinja Elza je zagrabila za kljuko in se z jezno mamrajočim obrazom vstopila pred študenta:

«Subito subito la se devi suemma. Me ubidisci si o no?» Gosti. Cossa ghe diria adesso sua mama. Me ubidisci si o no?» Govorila je s tistim samozavestnim, materinsko zapovedovalnim naglasom, kateremu se Miran ni mogel ustavljati.

«Va ben», je izustil s pokornim nasmehom in odprl sobo.

«E dopo ghe vegni in cusina, che ghe faso un bon cafe' caldo, beneaeto», je pristavila gospodinja Elza in jadrno odcapljala v svojih mehkih copatah na debelih, mesnatih nogah v kuhinjo, noseč v naročju pokriti modri lonec, v katerem je še naprej čivkalo.

Miran je preoblekel vrhnjo obleko, si razčesal mokre zlepljene lase in si nataknil na noge lahke usnjate brezpetnike, ki jih je po ukazu gospodinje Elze moral vedno nositi v stanovanju. V kuhinji je z užitkom posrebal dve časi tople bele kave in pokramljal, tokrat nerad, obvezne pol ure z gospodinjo, Gospa Elza se je bila namreč navadila na svojevrsten užitek, da je vsak večer malo posedela pri mizi z mladim študentom s Krasa, mu povedala dnevne novice iz hiše in mu včasih tudi dajala dobre nauke za takrat, ko bo «gospod», to je človek, ki si bo «na lahko kruh služil, vrh tega pa bo še spoštovan». O politiki ni nikdar govorila (imela je navado reči, naj se s politiko ukvarjajo moški, ker da ženske nimajo za to ne časa ne smisla), pač pa je z velikim veseljem gledala včasih na svojega moža, kuharja pri Lloydu, če je ognjevito razpravljal s kakim prijateljem o tem, kako spravlja Bienerthova politika Avstrijo na beraško palico in kako se bo socialna demokracija odrezala pri bližnjih parlamentarnih volitvah. Njen mož je bil sicer vnet socialist in je vesto bral «Il Lavoratore» in «Il socialista friulano», toda kljub temu, da so se bili socialisti začeli tisti čas potegovati za enakopravnost žene, ni nikdar govoril gospe Elzi o čem drugem razen o kosilu in večerji, o čistih srajcah in o zlikanih hlačah.

Le ob redkih prilikah se je Nando (tako je imenovala gospa Elza svojega moža) spustil v kak drugačen pogovor z njo. Tako je tudi, čeprav je bil po prepričanju antimonarhist, ravnodušno gledal na to, da je njegova žena imela na častnem mestu v kuhinji Franca Jožefa in da je vsakikrat, kadar je brisala prah z velike, csivele cesarjeve glave in z njegovih širokih vladarskih prsi, vzdihnila, držeč cunjo v zraku in garajoč gledaje v pravkar obrisano sliko: «Che Dio ghe daghi ben a lui e a tuta la sua famei». Gospod Nando je ljubil svojo ženo, a je vseeno rajši videl, da se je zanimala samo za drobno družinsko življenje, da je kuhala in prala v pravem času in da je nudila vso oskrbo študentu s Krasa, ki je tako dobro izpolnil vrzel, nastalo v njuni hiši, odkar se je bila njuna edina hči omožila na drugi konec mesta. Stara gospodinja Elza je vzorno, ne da bi se k temu trudila, izpolnjevala to željo svojega moža; zato ni prišlo nikdar med njima do prepira. Z veselim samožrtvovanjem se je posvečala kuhi, pranju, snaženju precej velikega štirisobnega stanovanja. Kadar pa je šla v mesto, je bila namenjena na enega od teh treh krajev: na trg, kamor je zahajala vsak dan rano zjutraj, v cerkev, kjer ni nikdar manjkala ob nedeljah in zapovedanih praznikih, ali v visoko opečnato hišo v Rojanu, kjer je živela z dvema otrokoma njena hči. Hčer je obiskovala redno po dvakrat na mesec in ves dan obiska je bila gospa Elza praznično radostna. Sicer pa je bila stalno doma in vsi so si bili edini v tem, da je najbolj delavna ženska v hiši. Toda po vztrajnem, trudnem delu je tudi rada stopila na dvorišče pod okno kake znanke in se sproščeno porazgovorila o tem, kdo se je bil priselil ali odselil iz hiše, ali je bilo to ali ono ljubosumje utemeljeno, ali je bilo novo argentinsko meso okusno ali ne. Pri vsem je zavzemala svoje jasno stališče in svoje jasno prepričanje. «Ženske se s takim kramljanjem pozdravimo» je pravila.

*Tisti večer je bila v svojem najboljš

Po naših vaseh v tržaški okolici

Kako živijo in kaj potrebujejo v Ricmanjih

Najkrajša mednarodna železniška proga je prav gotovo proga Trst-Kozina, ki druži naše mesto z Jugoslavijo.

Nekdaj je bilo vse živo na postaji pri Sv. Andreju, zdaj pa je bolj mrtvo kot na pokopališču pri Sv. Ani. Tišina in trava gospodarita, kjer je bil pred leti, posebno pred prvo svetovno vojno, živahen promet.

Niti dobro se ne sedeš, pa že zagledaš zelene vrtove mandrijerjev in si v Ricmanjih, ki se kopičijo okrog cerkve, kador piščeta okoli koklje. Ricmanje, Boršt, Draga, Spodnji Log, Boljunec in Dolina, vse te vasi so pod kraškim golim grebenom na bregu, zato tudi označujejo ves ta kraj kot Breg.

Nekoč je tekla po tem grebenu meja beneške republike. V «Burki» je bila carinarnica. Pred nekaj leti so delavci našli pri izkopavanju gramoza lonček srebrnih beneških novcev. Podeštat Leschi je zahteval najdeno stvar, delavcem pa je dal le nekaj sto lir.

Ustavil se je pri studencu in posadil murvo

Ricmanje so vsekakor stara vas. Vsak ti zna povedati, da so jih ustanovili že pred 800 leti. Milje so bile že malo mestece, okoli njih pa so se tiščale male vasice. Na Bregu in zgoraj, kjer je sedaj vse golo, so bili bogati hrastovi in bukovi gozdovi. Prišla so huda leta, ljudje iz miljske okolice so napadli ladje, da bi kaj nabrali. Pa so napravili biriči in mornarji «rastrelament», da bi polovili napadalce, ki so zbežali po okolici v gozdove. Od teh se je eden zatekel sem, pod skalovjem v gozdu je našel studenec in se ustavil. Posadil je murvo in ustanovil novo naselje Ricmanje, ki štejejo danes 154 hišnih številk. Ricmanjci čuvajo skozi vsa stoletja spoštljivo to murvo in jo s ponosom pokažejo tujcu. Že med prvo kakor tudi med drugo svetovno vojno so jo hoteli posekati, toda ljubosumni domačini so svojo starodavno murvo branili in jo ohranili do danes. Murvo so res rešili, bogatih gozdov pa niso mogli.

Drv ni

Domačin srednjih let mi pripoveduje: «Se jaz, ki nisem prav star, se spominjam starih čokov, ki jih ne bi mogel objeti. S Katinare na Breg sem hodil vedno v senci, povsod je bil gozd. Leta 1915 pa so začeli sekati kavprek, po vojni pa še bolj, tako da ni sedaj več nobenega sledu. Tudi nad vasjo «v stenah» je bilo tako gosto, da skoraj nisi mogel skozi. In zdaj?»

Zdaj so nekoliko pogozdili, pa se je le malo drevesc prijelo. Potrošili so milijone, koristi pa ne bo nobene.

Problem lesa za gorivo in za vinograde je tod zelo pereč. Delavec, ki ima tudi malo kmetijo (poiskati si je moral delo v mestu, ker od same kmetije se ni mogel preživljati), je moral dati lani nič manj kot 23.000 lir samo za kole za svoj mali vinograd. Pred pa so bili tod gozdovi!

Kmetje pravijo, da bi bilo dobro, če bi pri pogozdovanju posadili več akacije kot borovca. Ker hitreje raste ni nevarnosti, da se razpase borov prelec in bi v kratkem času lahko imeli bolj poceni kole za svoje vinograde.

Pogovor z najstarejšim v vasi

Na dvorišču pred svojo hišo sedi stari očanec in se greje ob prijetnem soncu. Sin in vnuki so na delu v vinogradu, gospodinja pa pripravlja kosilo. Vse je mirno in tiho na ograjenem «borjaču». Stari očka dremlje pod brajdo, piščeta mu kljujejo po oveneli roki in starih čevljih. Zdrami se, strašne sanje je imel v kratkem snu pod brajdo. Zdelo se mu je, da ga prebadajo Francozi z bajoneti in da streljajo nanj Nemci z mitraljezi. Pa je vendar še živ in ima cel koš let na hrbtu. Najstarejši je v vasi, Petaros Ivan, 97 let.

Vesel je obiska in nam rad pripovedujejo o svoji mladosti, ko je nosil še koret in kratke «bragešе», dekleta pa dolge, široke in nabrane «kamižote», da jih je bilo veselje gledati.

«Ta moda, ki je zdaj, to ni nič. Dekleta si tudi pri nas malajo lica in usta in so vse «razčefane». Kaj hočete, svet gre narobe. Kaj ne? Tako narobe, da smo se začeli zdaj sami med sabo kregati in praskati. Včasih je bilo drugače. Ricmanjci se nismo nikdar sami med sabo. Moji stari mi so pravili, kako so «nabiksali» Francoze. No, pa tudi ti mladi so se dobro odrezali, ko so dajali Nemcem popra po repu. Kaj ne? Škoda, da je zdaj tako». Zares je škoda, da je tako, dragi očka, pa se bo zboljšalo, ker niso naši ljudje tako plehke pameti, da bi se zavedno pustili voditi za nos od razbijačev naše enotnosti.

Se nam govori starček in obuja spomine, kako je hodil v šolo, kako je začelo delovati Prosvetno društvo «Slavec» že pred 60 leti, kako je bilo, ko se je župnik Požar uprl in pel mašo, da so ljudje vsaj nekaj razumeli, pa ni škof tega dovolil in je sam vaški župan pokopaval in poročaval domačine.

POGLED NA RICMANJE.

Bitka s Francozi

Ricmanje imajo zares zanimivo preteklost. Bilo je približno pred 150 leti, ko so bili po naših krajih Francozi. Ricmanjci jih niso marali. Kar čez noč je izginil v vasi zdaj eden zdaj drugi Francoz in so mu pokazali domačini pot na drugi svet, tako da je delalo že velike skrbi vojaškim oblastem. Hoteli so se maščevati in ukrotiti uporniško vas. V Ključu nad vasjo je nastala prava bitka, Franzozi s puškami in bajoneti, Ricmanjci pa z vilami, sekirami, cepci in kosirji. Ker jim je šla trda, so hoteli Francozi zažgati vas, pa se jim je med potjo prižgal smodnik in pognal voz in voznike v zrak. Se sedaj hranijo v domači cerkvi staro sliko, ki prikazuje bitko in beg Francozov.

Romanje, izleti in čudne prikazni

Pa še nekaj posebnega imajo v Ricmanjih. Ravno pred 200 l. se je začelo romanje h cerkvi Sv. Jožefa, kar je nosilo še pred leti domačinom, posebno pa gostilničarjem lepe zaslužke. Zdaj je tudi to skoraj nehalo. Nekateri so si mislili, da bo zopet oživelo, ko so lansko leto «zagledali» v stenah nad Ricmanji čudno prikazen. Pa se je vse razblinilo, prikazen in novo romanje. Drugi časi so pač in domačine tarejo drugačne, bolj pereče skrbi za vsakdanje življenje.

Kmetijstvo propada

Pred leti je bilo v Ricmanjih mnogo bolje. V vasi je imela skoraj vsaka hiša po enega ali več volov, zdaj so še 3. Mnogo več krav je bilo, več mleka, vina, sadja in kruha, tistih belih bržanskih big, ki so jih nosile Bržanke v jerbasih na prodajo v Trst. Kmetijstvo je uspevalo, ljudje so res zaslužili in živeli od svoje zemlje. Zdaj pa kmetijstvo hira in propada iz dneva v dan. Tri četrtine prebivalstva se je zateklo za zaslužek v mestne tovarne, na ceste in drugam. Tretjina zemlje je zdaj neobdelana, kjer so bile prej njive, raste sedaj trava, obzidje pa rušijo koze in vaška otročad.

«Kmetijstvo se bi zopet lepo razvijalo, imeli bi več mleka, sadja in vsega, če ne bi bil kmet tako zapostavljen in ga ne bi mučili z vedno večjimi davki». Tako pravi izkušen domačin in se pritožuje, da mladine ne mika več delo na polju, ker vidi in občuti, kako je borno in težko sedaj življenje na kmetiji.

Pregledati je treba kataster, popraviti poti in skrbeti za zdravje živine

Nujno je, da se nudi kmetom večja pomoč. Potrebno je pregledati kataster, ker podatki ne odgovarjajo več sedanjemu stanju zemljišč.

Poljske poti so obupne kakor razorana korita. Občina bi morala priskočiti na pomoč, domačini pa naj bi se dogovorili in skupno popravili slabe poljske poti.

Nov vodovod še ne deluje in voda ni še stekla, ker ni prav napravljen.

Kmetje se pritožujejo zaradi bika, ker je zaradi tega obolelo že mnogo krav. Nujno je, da vso živino, najprej pa bika, pregleda živinozdravnik, in da se tak pregled vrši redno.

Potrebna je čakalnica na postaji, pralnica za perice in boljša razsvetljava vasi

Za delavce in mlekarice, ki se dnevno vozijo z vlakom v Trst, je nujno, da se napravi na postaji primerna čakalnica. Prav tako na postaji morajo zopet postaviti dvojezičen napis, kot je bil že pred nekaj meseci in so ga sedaj odstranili. Saj so Ricmanje vendar popolnoma slovenska vas.

Razsvetljava po vasi je zelo slaba, po cele mesece so ulice brez žarnice. Ponoči je prav nevarno zaradi slabih cest, ki so jih pokvarili zlasti pri kopanju za vodovod in jih niso še popolnoma popravili.

V vasi je precejšnje število peric, ki si s tem delom služijo vsakdanji kruh, zato je potrebno, da se jim čimprej napravi primerna pralnica. Okoli obnovljene šole pa bi morali napraviti zid, da ne bi deca skakala po okoliških vinogradih in njivah.

Izletniška točka

Kakor smo že rekli, romanje v Ricmanje polagoma izginja, ostal pa je v veljavi in je zelo priljubljen vsakoletni izlet na Jožefovo. Ta dan pridejo številni izletniki iz vse okolice in Trsta. Pa tudi drugače so Ricmanje zelo priljubljena izletniška točka, saj so prav v prijazni legi. Lahko se ustaviš v vasi in imaš lep razgled na spodnjo dolino in na Miljski zaliv, lahko pa se spraviš na golo in strmo Glinščico in se ti zazdi, da si nekje v naših gorah.

Po nastalem razdoru je mrtvilo v vasi

V klancu nad cerkvijo visi na hiši mladinski stenčas. Pred dobrim letom je bil včasih poln lepih in pametnih spisov domače mladine. Zdaj pa je golo in prazno, visi le en sam in reven listič, in še ta napisan v spakedrani italijanščini, poln laži in psovk. Tudi v prosvetno društvo, ki je še pred kratkim lepo cvetelo, so vnesli razbijači razdor in ubijajo vsako kulturno delovanje. Škoda za vas, ki ima bogato kulturno preteklost.

Razbijači bodo ostali sami

V vasi je nekaj zapeljanih, ki jim je Vidalijeva propaganda zmešala pojme in ki hočejo ustrahovati domačine, posebno pa one, ki delajo v tržaških tovarnah. Toda Ricmanjci vsak dan spoznavajo zgrešeno pot, na katero bi jih hotela speljati peščica zapeljanih pretepačev, ki sedaj pljuvajo na naše žrtve in bi hoteli zatajiti našo borbeno preteklost in svojo narodnost za nekak namišljeni «internacionalizem» Vidalijevega kova.

Bližajo se upravne volitve. Ricmanjci bodo še bolj spoznali razbijaško in podlo delo Vidalijevih pajdašev in bodo prav gotovo izvolili iz svoje srede poštene ljudi. Izbrali jih bodo iz vrst svoje Ljudske fronte, ker le v njej vidijo pravo pot in možnost za obrambo naše enotnosti in za dosego svojih pravic.

b—ič.

NAJSTAREJŠI V VASI 97-LETNI IVAN PETAROS.

VODOVOD SO NAPRAVILI, RICMANJKE PA MORAJO KLJUB TEMU SE PO VODO K STAREMU STUDENCU POD MURVO.

Širite in čitajte Primorski dnevnik!

ZAPISKI OB ROBU

V imenu Informbiroja žalijo spomin milijonskih žrtev jugoslovanskih narodov

9. maja, v okviru proslave zmage svobodoljubnih narodov nad fašistično Nemčijo so na grobu Neznanega vojaka na Avali položili vence v imenu vlade FLRJ in jugoslovanske armade.

Predstavniki zvezne vlade in armade so počastili številne milijone borcev, ki so padli v borbi proti Hitlerjevi Nemčiji po bojiščih vse Evrope. Podobne slovesnosti so bile tudi v državah antihitlerjevske koalicije in po ostalih državah.

Razumljiva je bila obveza, da prisostvujejo tej svečanosti tudi šefi diplomatskih in vojnih predstavništev v Beogradu. Na Avali so bili v resnici predstavniki držav, ki so se borile proti fašistični Nemčiji, bili pa so tudi predstavniki nevtralnih in celo bivših sovražnih držav. Odsotni so bili edino predstavniki in vojni atašeji ZSSR in držav ljudske demokracije. Namesto njih so prišli, morda zaradi reda, tajniki in neki uradniki, a Madžari in Albanci se sploh niso pojavili. Na proslavi ni bil prisoten niti dozen diplomatskega zbora poljski poslanik Jan Karol Wende, katerega je njegov položaj kot najstarejšega med tujimi poslaniki v Beogradu popolnoma vezal, da bi bil med prvimi.

Ali je za predstavnike ZSSR in držav ljudske demokracije slovesnost, posvečena padlim borcem proti fašizmu, kar pomeni v prvi vrsti posebno milijonom sovjetskih vojakov, ki so umrli za osvobojenje Evrope, tako indiferentna in tuja, da raje sede ob istem času v hiši, ali pa so hoteli, da tudi to priliko izrabijo za žaljenje Jugoslavije. Nemogoče je, da je spomin na padle borce in posebno za sovjetske, stvar tretjerazredne važnosti, vendar je gotovo, da je žalitev Jugoslavije večja dolžnost kot počaščenje žrtev vojne proti fašizmu.

Kar se tiče albanskih in madžarskih predstavnikov, ki sploh niso prišli, je stvar popolnoma jasna. V tem trenutku so važnejše provokacije in oboroženi incidenti, pošiljanje vohunov in saboterjev v Jugoslavijo kot pa dan zmage in spoštovanje skupne borbe proti Hitlerjevi Nemčiji.

(Iz Borbe)

GOSPODARSTVO

TRGOVINA • INDUSTRIJA • PROMET • FINANCE

O naših javnih financah

V uvodu k 6. poročilu o upravi naše cone je rečeno med drugim tudi to-le: «Od 15.9.1947, ko je bilo področje ustanovljeno, sem poleg fondov, ki so jih dajale ZDA (misli se na ERP — op. pis.)... moral najti sredstva za vzdrževanje življenja in uprave prebivalcev tega področja. Italija je dala 22,3 milijard lir ter tujo valuto, ki odgovarja skupni vrednosti 40,4 milijonov dolarjev...»

Jasno, da so te poslednje številke z mastnimi naslovi objavila glasila «giunte». Z njihove strani je poskus, prevarati javnost sicer razumljiv. Ni pa lepo, ako poveljnik področja pravi, da «...je moral najti sredstva...», ko je še v prilogi «D» njegovega lastnega poročila za čas od 1.6 do 30.9.1948, ki vsebuje besedilo sporazumov, doseženih na sestankih v Rimu od 20. do 31.6.1948 za izvajanje dogovorov z dne 9. marca 1948 (tkz. «rimski sporazumi») o financah in tuji valuti, del I. z naslovom «Potrebe po domači valuti», izrecno zapisano: «Na podlagi tretjega člena sporazuma o financah z dne 9. marca 1948 ter izvajajoč člen 11. začasnega režima za Svobodno tržaško ozemlje, sta se italijanska vlada in poveljnik področja sporazumela...». V sledečih točkah je tam tudi določen preračun za čas od 1.7. do 31. 12. 1948 in potrebe v lirah, ki jih je italijanska vlada dolžna dobaviti v smislu omenjenega čl. 11 priloge VII mirovne pogodbe z Italijo, kjer je rečeno v odst. 1: «Italijanska vlada bo dobavljala Svobodnemu tržaškemu ozemlju tujo valuto in potrebna monetarna sredstva pod pogoji, ki ne bodo manj ugodni od onih v Italiji».

Torej ni bilo treba prav nič «iskati» in, če je italijanska vlada «dala 22,3 milijard lir», je s tem pač le izpolnila naloženo ji obveznost. Seveda pa je vse kredite tudi skrbno beležila STO-ju «v breme»!

Nekaj čisto drugega pa so seveda naše milijarde. Mi smo že davno izračunali in zapisali (prim. P. D. 28.10.1948), da je VU napravila našemu področju zgolj v 15 mesecih t. j. od 15.9. 1947 do 31.12 okroglo 20 milijard lir dolga (točneje 19.471 milijonov). Ako zdaj gen. Airey izjavlja, da je ta znesek še višji, namreč 22,3 milijard lir, da smo se pri prvotnem računanju uračunali le, v kolikor smo «per analogiam» z objavljenimi podatki — drugih žal nimamo — mislili, da primanjkljaj za čas od 16.3.1948 do 30.6.1948 ne bo presegal običajne stopnje. Računali smo ga tedaj na 5,8 milijard lir. Prav tako smo mislili, da se podatki zaključnega računa (obračuna) za čas od 15.9. 1947 do 15.3.1948, ki jih navaja II. poročilo gen. Aireya na str. 17 kot «začasni obračuni», ne bodo bistveno izpremenili. Zdaj ugotavljamo, da je VU te itak široko postavljene številke prekoračila za nadaljnjih 2,9 milijard lir.

Da bi vendarle enkrat prišli na čisto z našim «državnim» knjigovodstvom, bi zares prosili VU, da objavi celotne zaključne račune od 15. septembra 1947 pa do 31. decembra pr. l. Ceprav je namreč res, da obračun, ki ga objavljamo, ni prvi, ki je znan (kakor zmotno meni «Corriere di Trieste» 11. t. m.), pa treba ponovno ugotoviti, da obračun za čas od 15. marca do 30. junija 1948 ni bil nikjer objavljen. Hkrati pa bi ponovili željo, da bi bili podatki objavljeni zares podrobno, da bi bila možna stvarna in podrobna analiza javnih financ. Taka želja ni nevarna za javni red in mir in bi odstranila — če bi ji bilo ugodeno — neugodno javno mnenje, ki meni, da se VU boji take analize.

V naslednjem navajamo obračun izdatkov za polletje od 1. julija do 31. decembra 1948, kakor ga navaja VI. poročilo gen. Aireya (primerjaj predmetni proračun v P. D. dne 3. marca t. l.)

Državni obračun za angloameriško področje STO od 1. julija do 31. decembra 1948

REDNI IZDATKI

	Dejanski izdatki	Zmanjšanje glede na prvotno določene	Povečanje izdatkov
Upravni uradi, policijska in gasilska služba	3.866,718.798	15,567.202	—
Prosveta	749,306.659	18,974.676	—
Spomeniki	11,796.300	—	213.300
Observatoriji	2,917.062	—	109.062
Sodišča	96.686.687	—	5,014.687
Okrajni notarski arhivi	945.282	18.718	—
Javne in pristaniške naprave	1.359,847.769	200,131.231	—
Zapori	117,236.718	—	3,091.718
Javne ustanove	594,747.586	—	21,634.586
Krajevna telesa	1.092,558.000	12,500.000	—
Rezervni fondi	—	150,000.000	—
Skupno	7.892,760.861	397,191.827	30,063.353
	—	30,063.353	—
Čisti prihranek		367,128.474	

IZREDNI IZDATKI

	Dejansko izdano	Zmanjšanje glede na prvotno določeno	Povečanje
Raznovrstna popravila in oprema javnih zgradb	412,902.896	200,944.104	—
Javna dela	3.457,014.374	—	3,309.374
Posebni prispevek italijanske vlade za gradnjo ladij	1.645,200.000	—	—
Skupno	5.515,117.270	200,944.104	3,309.374
	—	3.309.374	—
Čisti prihranek		197,634.730	

GIBANJE KAPITALA

Razni predujmi, posojila, itd.	621.107.938	—	339,924.938
E. R. P.	4.207,507.000	210.500.000	—
Skupno	4.828,614.938	210,500.000	339,924.938
	—	—	210,500.000
Čisti presežek			129,424.938

SKUPNI IZDATKI

	Stanja	Zmanjšanje	Povečanje
Redni	7.892,760.861	367,128.474	—
Izredni	5.515,117.270	197,634.730	—
Gibanje kapitala	4.828,614.938	—	129,424.938
Skupno	18,236,493.069	564,763.204	129,424.938
	—	129,424.938	—
Čisti prihranek		435,338.266	

ANGELO VIVANTE

JADRANSKI IREDENTIZEM

4

Ta sprememba predstavlja nov činitelj, ki mora nujno široko vplivati na socialni čut Tržačanov. Prosta luka je polagoma ustvarjala poleg stare srednjeveške komune neko docela novo mesto: mesto iskalcev sreče, ki so bili pribegli sem od vzhoda in od zahoda. Mnogo od teh je s tem, da so dobili zagotovljeno nedotakljivost, ubežalo kazenskim zakonom svojih dežel; in to so bili Srbi in Nemci; Holandci in Grki, Armenci in Turki, Francozi in Italijani z vseh koncev Italije. To mesto je tvorilo neko tudi naven strnjeno celoto, saj se je raztezalo na ono stran starega pristanišča po barju starih solin. Upravno je še prej Karel VI. napravil iz njega ločeno ozemlje, in sicer tako, da ga je neposredno podredil cesarstvu pod imenom «Distretto camerale».

Plemstvo, ki je še vedno na čelu mestne uprave, mora gledati na to novoustanovljeno okrožje v nekem protislovnem razpoloženju duha. Po eni strani si namreč ne more kaj, da ne bi želelo obogatitve novih prišlecev, ki mu bodo pripomogli pri uresničenju njegove stoletne težnje po velikem tržaškem tržišču. Toda po drugi strani ga zelo boli, ko vidi, kako prebivalci tega okrožja nastopajo kot bodoči gospodarji, se izmikajo mestni oblasti, prejemajo v izobilju od države davčne in zemljiške privilegije, se bahajo s svojo kozmopolitsko neotesanostjo, zasmehujejo plemiško dostojanstvo in plemiške tradicije.

Modra vlada Marije Terezije umeje najti v vseh teh nasprotstvih svojo korist. S tem da priključi okrožje občini in da raztegne nadenj manjše mestne ustanove, razoroži plemstvo, toda obenem tudi odpravi osnovno klavzulo sporazuma in s tem politično individualnost Trsta kot avtonomnega in cesarstvu neposredno podrejenega mesta. Trst priključi Reki, Ogleju in deli hrvatske jadranske obale pod imenom — ki bo pozneje ponovno zaživelo — «Primorje».

Plemstvo izkaže svojo hvaležnost cesarici s tem, da njej na čast preimenuje okrožje v Borgo Teresiano. Sicer pa se njegova sodba in njegovo raynanje ujemata s sodbo in postopanjem potomcev. Ukrepe Marije Terezije iz leta 1749. smatrajo še v 19. stoletju za zametek tržaške blagajne, njihovo stoletnico pa proslavljajo kot datum, s katerim se dejansko začenja življenje velikega tržaškega tržišča.

Med starimi političnimi oblikami in med starimi ljudmi ter med tem tržiščem, ki so ga tudi ti ljudje po svoje želeli ter poudarjali njegovo nujnost, je prav za prav tičalo neko globoko nasprotje. Istega leta, ko je Marija Terezija dosegla, da se je tržaška občina odpovedala svoji samostojnosti, se je ista občina, povabljena, da izreče svoje mnenje o tem, s kakimi sredstvi bi se dala pospešiti trgovina, v neki spomenici povrnila k napaki Karla VI., to je k praznoverju privilegija. Med drugim je predlagala, naj se strogo prepove uvoz tujih proizvodov «iste vrste in kakovosti, ki jih imajo v izobilju avstrijske dežele.» To pa bi bilo zanikanje proste luke.

«Cesarica se je poslužila nasprotnega sistema in ta sistem je bil kronan z najlepšimi uspehi. Spomenica pa dokazuje, kako nujno je bilo, da se je tržaška občina odpovedala svoji samostojnosti in da je vlada neposredno posegla v upravo.»

To so značilne besede najbistrovidnejšega raziskovalca tržaške zgodovine, to je tistega Pietra Kandlerja, ki bo igral prvenstveno vlogo v izoblikovanju ljudske zavesti do leta 1860, in ki ga pisatelj Emilio Caprin, ki ga gotovo ne moremo osumiti narodne mlačnosti, upravičeno imenuje «največjega domačega misleca 19. stoletja».

Kandlerjeva prednost je namreč v tem, da zasluti revolucijo, ki se je morala izvršiti in ki se je tudi izvršila ob koncu 18. stoletja v Trstu, in v odnošajih med Trstom in nemškim cesarstvom. Stara komuna, ki je slonela na romanskem življu, a je imela globoko avstrijsko zavest in ki je z lahkoto vsrkavala redke tuje elemente, je umirala predvsem pod navalom novih sil, ki so vstajale vse okrog nje. Zmaga nad Benetkami, za katero je bila težila toliko stoletij, jo je ubijala. Kajti vprav iz te zmage je bilo vzniknilo novo mesto, mesto mednarodne trgovske množice, ki bo do svoje ne rečem narodnozedinitvene, ampak enostavno narodne zavesti dozorela le po dolgem in težkem asimilacijskem razvoju.

S svoje strani pa začenja cesarstvo, ki se je doslej držalo skoraj ob strani, izvajati nad mestom poleg gospodarskega tudi narodnostni program, ki teži za tem, da bi izravnal na skupnem temelju germanizma razne etnične razlike v tržaškem prebivalstvu. V Borgo Teresiano je namreč prve čase župna cerkev nemška, hipotekarske knjige so pisane v nemščini, imena ulic so nemška itd. Jožef II. se poslužuje nemščine kot sredstva za osredotočenje državne uprave. V Trstu ukine verske šole, obenem pa ponemči — dasi ne popolnoma — šolski pouk celo v osnovnih šolah.

Kakor bomo videli pozneje, je to ponemčevanje, pa čeprav se oslanja na domače narodnostne pogoje, obsojeno na neuspeh. Vladajoča plast mednarodnega trgovstva, pa čeprav je v nji široko zastopan nemški element, uporablja jezik, ki ga govore po ulicah, to je italijanščino, in italijanščina ostaja slej ko prej občevalni jezik v poslovanju, v prometu, v gledališču. Toda ali ta povsem zunanja asimilacija odraža tudi kakršno koli narodno zavest? Jasno je, da ne. Kakor mora biti tržaška oligarhija zaradi svojega zgodovinskega razvoja brez vsakršne težnje za zedinjenje, tako bo tudi Trst kot veliko trgovsko središče za dolgo časa brez vsakršne narodne zavesti. In to v stoletju, ko bo misel o zedinjenju začela zoreti v Italiji.

Tudi ta pojav ima svoje jasne vzroke. Novi meščani vidijo v dejstvu, da je bilo mesto priključeno cesarstvu, glavni vzrok svoje blaginje, v kozmopolitizmu pa, osredotočenem v Trstu, dokaz o dobrem uspehu proste luke. Ko bo pa kmalu pozneje Avstrija zavzela Benetke in Istro, bodo videli v tem dokončno potrditev Trsta kot gospodovalca nad Jadranskim morjem. Kratkotrajni izgon Avstrije z Jadrana bo pomenil zanje nepričakovani poraz, kakor bo povratek cesarstva pomenil vrtoglavi dvig prometa in zaslužkov.

V takem okolju se mora izoblikovanje neke narodne zavesti, pa čeprav je omejena na ozek krog izbrancev, nujno vršiti trudoma in počasi. Med Napoleonovo vihro je ta razvoj šele pri svojih prvih početkih. Ko Marmont, guverner ilirskih provinc, v svojih spominih omenja čuden, narodnosten sestav dežele, ki mu jo je Napoleon poveril v upravljanje, mu Trst nudi izrazito kozmopolitski vtis: «Tista dva milijona prebivalcev — pravi — sta sestajala iz Nemcev, Ilirov (ta je Slovanov), Italijanov, Albancev in iz ljudi iz vseh dežel.»

Približno dvajset let potem, ko se je Avstrija vrnila v Trst, navaja letimo na majhen krog izobražencev, sestavljen skoraj v celoti iz ne-Tržačanov, ki si stavi za cilj propagando za prebujenje italijanske narodne zavesti. To so uredniki lista La Favilla (1836-1846). Izprva mora La Favilla sama priznati mednaroden značaj Trsta. Ko neki njen urednik opisuje tržaški trg, vidi na njem «množico, obraze, mišno opravo» ne samo mikavnih «mandrjaric», ampak tudi kranjskih, koroških, nemških, belgijskih, francoskih, egiptskih in grških «na pol gospa» in označuje Trst iz leta 1836 kot mesto, «kjer se vse družine drže še naprej, ne da bi pri tem naletele na nasmeh ali odpor, šege in navad tistega kraja, od koder so prišle.» (4. sept. 1836). Se leta 1846 je list, ki hoče ustvariti italijansko narodno zavest Tržačanov, prisilien priznati, da je Trst «mesto, kjer se srečujejo trije obmejni narodi» (str. 197).

(Nadaljevanje sledi)

Glasuj za SLOVANSKO-ITALIJANSKO LJUDSKO FRONTO, ki stremi za normalizacijo političnega in gospodarskega življenja ozemlja

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon št. 93-808 — UPRAVA: ULICA R. MANNA št. 29 — Telefonska številka 8351. OGLASI: od 8.30-12 in od 15-18, tel. 83-51. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 40, finančno-pravni 60, osmrtnice 70 lir. Odg. urednik STANISLAV RENKO. — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — PODRUŽNICE: Gorica, Svetogorska ul. 42 . Tel. 749 — Koper, ul. Battisti 301/a - Tel. 70

NAROČNINA: Cona A: mesečna 260, četrtletna 750, polletna 1400, celoletna 2600 lir; Cona B: 144, 414, 792, 1440 jugolir; FLRJ: 55, 165, 330, 650 din. Poštni tekoči račun za STO-ZVU: «Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374 — Izdaja ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA D. Z O. Z. — TRST